'Αριθ. 623 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΒ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΔ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. 6 Δεκεμβρίου 1887

Η ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΜΑΡΑΘΩΝΙ ΜΑΧΗΣ ΑΤΕΛΕΥΤΗΤΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ

Δὲν ὑπάρχει ἴσως γεγονὸς τῆς πατρίου ἡμῶν ἱστορίας τοσοῦτον πολυτρόπως παρασταθὲν ὅσον ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη· καὶ τοῦτο ἐνῷ ἔχομεν τὴν περὶ αὐτῆς ἀφήγησιν τοῦ Ἡροδότου, ὅστις, γράψας τὰς ἱστορίας αὐτοῦ περὶ τὰ μέσα τῆς 5 ἑκατονταετηρίδος, ἤκουσε βεβαίως οὐκ ὀλίγους ἐπιζῶντας μάρτυρας τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου.

Ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, ἐλθόντες εἰς Μαραθῶνα, ἐστρατοπέδευσαν «ἐν τεμένεϊ Ἡρακλέος». Περιγράφει ἀκριβέστατα τὴν παράταξιν τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης· «τὸ στρατόπεδον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέδῳ, τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγίνετο ἐπὶ τάξιας ὀλίγας, καὶ ταύτῃ ἦν ἀσθενέστατον τὸ στρατόπεδον, τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἔρρωτο πλήθεϊ». Βεβαιοῖ ἐπανειλημμένως ὅτι δοθέντος τοῦ σημείου τῆς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐξορμήσεως, «οἱ Ἀθηναῖοι δρόμῳ ἵεντο ἐς τοὺς βαρβάρους.» Καὶ μετ' οὐ πολὺ δὶς πάλιν λέγει τὸ αὐτό. «Οἱ δὲ Πέρσαι ὁρέοντες δρόμῳ ἐπιόντας, μανίην τε τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπέφερον, ὁρέοντες αὐτοὺς ὀλίγους καὶ τούτους δρόμῳ ἐπειγομένους οὔτε ἵππου ὑπαρχούσης σφι οὔτε τοξευμάτων». Καὶ μετ' ὀλίγον αὖθις, τέταρτον ἤδη, τὸ αὐτὸ βεβαιοῖ. «Πρῶτοι γὰρ Ἑλλήνων δρόμῳ ἐς πολεμίους ἐχρήσαντο.»

Οὐδὲν ἧττον λεπτομερῶς ἐκτίθησιν ὁ ἱστορικὸς τὰς περιπετείας τῆς μάχης. «Μαχομένων δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι χρόνος ἐγίνετο πολλός. Καὶ τὸ μὲν μέσον τοῦ στρατοπέδου ἐνίκων οἱ βάρβαροι καὶ ῥήξαντες ἐδίωκον ἐς τὴν μεσόγαιαν, τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἐνίκων Ἀθηναῖοί τε καὶ Πλαταιέες. Νικῶντες δὲ τὸ μὲν τετραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἔων· τοῖσι δὲ τὸ μέσον ῥήξασι αὐτῶν, συναγαγόντες τὰ κέρεα ἀμφότερα ἐμάχοντο, καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι.»

Κατόπιν ὁ ἱστορικὸς εἰκονίζει ζωηρότατα τὰ μετὰ τὴν νίκην. «Φεύγουσι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι εἵποντο κόπτοντες (οἱ Ἀθηναῖοι), ἐς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικόμενοι πῦρ τε αἴτεον καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν... Ἑπτὰ μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐπεκράτησαν τρόπῳ τοιούτῳ Ἀθηναῖοι· τῇσι δὲ λοιπῇσι οἱ βάρβαροι ἐξανακρουσάμενοι, περιέπλωον Σούνιον, βουλόμενοι φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἄστυ. Ἀθηναῖοι δέ, ὡς ποδῶν εἶχον, τάχιστα ἐβώθεον ἐς τὸ ἄστυ καὶ ἔφθησάν τε ἀπικόμενοι πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἥκειν... Οἱ δὲ βάρβαροι τῇσι νηυσὶ ὑπεραιωρηθέντες Φαλήρου, ὑπὲρ τούτου ἀνακωχεύσαντες τὰς νέας ἀπέπλωον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθανον τῶν βαρβάρων κατ' 6400 ἄνδρας, Ἀθηναίων δὲ 192.»

Ἰδίως ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἐξαριθμεῖ οὔτε τοὺς Ἕλληνας, οὔτε τοὺς Πέρσας, ἀρκούμενος νὰ εἴπῃ περὶ τῶν πρώτων ὅτι ἦσαν *ὀλίγοι*, καὶ περὶ τοῦ περσικοῦ στρατοῦ ὅτι ἦτο *πολλὸς καὶ εὖ ἐσκευασμένος*. Οὕτω δὲ σωφρόνως ὁμιλῶν περὶ ὅσων δὲν ἠξεύρει, παρέχει ἡμῖν τὴν ἀσφαλεστάτην ἐγγύησιν ὅτι ἤξευρε κάλλιστα πάντα περὶ ὅσων ἠκριβολόγει.

Ἀλλ' ἐν τοῖς καθ'ἡμᾶς ἰδίως χρόνοις, οὐκ ὀλίγοι ἐπεχείρησαν νὰ συμπληρώσωσι καὶ νὰ διορθώσωσιν ἐν πολλοῖς τὸν πατέρα τῆς ἱστορίας. Καὶ λοιπὸν ἤρχισαν νὰ περιάγωσι τὸ τέμενος τοῦ Ἡρακλέους ἀπὸ τὸ Σταυροχοράκι εἰς τὸν Βρανᾶν, καὶ ἀπὸ τὸν Βρανᾶν εἰς Ἀργαλίκι ἢ Ἀγριολύκην. Ἔπειτα ἠξίωσαν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν διῆλθον ἅπαν τὸ διάστημα τὸ χωρίζον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν πολεμίων *δρόμῳ χρησάμενοι*, καίτοι ὁ Ἡρόδοτος, ὡσεὶ προβλέπων ὅτι τὸ γεγονὸς θέλει ἀμφισβητηθῆ, *τετράκις* ἐβεβαίωσεν αὐτό. Κατόπιν ἰσχυρίσθησαν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, ἀγωνισθέντες τὴν πρωΐαν ἐν Μαραθῶνι, δὲν ἠδύναντο ἔπειτα νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐκ Μαραθῶνος μετὰ μεσημβρίαν καὶ νὰ φθάσωσι τὴν νύκτα εἰς Ἀθήνας· ὅθεν συνεπέρανον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἀνεχώρησαν εἰμὴ τὴν ὑστεραίαν, λησμονοῦντες ὅτι ἐν ταῖς παραμοναῖς τῆς ἐν Μαντινείᾳ μάχης ὁ στρατὸς τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ἀπελθὼν ἐκ Τεγέας τὴν ἑσπέραν, ἀφίκετο τὴν πρωΐαν εἰς Σπάρτην, ἐπολέμησεν ἐκεῖ δι' ὅλης τῆς ἐπιούσης ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἐπέστρεψεν εἰς Τεγέαν τὴν ἀκολουθοῦν νύκτα, ὅ ἐστι δὲν ἔπαυσε βαδίζων, πολεμῶν καὶ πάλιν βαδίζων, ἐπὶ 36 ὥρας.

Ἡ ἀφήγησις τοῦ Ἡροδότου εἶναι σφόντι ἐλ-

λιπὴς κατὰ τοῦτο ὅτι, ἐνῷ, ὡς εἴδομεν, παρίστησι τοὺς Πέρσας ἐγκαυχωμένους ἐπὶ τῷ ἱππικῷ αὐτῶν, ἔπειτα οὐδόλως ἀναφέρει ἱππικὸν ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῆς μάχης. Ἵνα ἀνεύρῃ τὸν λόγον τῆς ἀποσιωπήσεως ταύτης ὁ Κούρτιος προέτεινεν εἰκασίαν εὐφυεστάτην. Οἱ Πέρσαι, λέγει, ἀναλογιζόμενοι ὅτι δὲν ἦτο εὔκολον νὰ ἐκπορθήσωσι τὸ ἀσφαλὲς περὶ τὸ τέμενος τοῦ Ἡρακλέους ὀχύρωμα τῶν Ἀθηναίων καὶ μὴ βλέποντες αὐτοὺς κατερχομένους ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς τὸν ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνα, εἶχον ἀποφασίσει νὰ ἀποπλεύσωσιν ἐκ τοῦ Μαραθωνικοῦ πεδίου καὶ νὰ ἀποβιβασθῶσιν εἰς ἕτερον τῆς Ἀττικῆς σημεῖον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἤθελεν εἶναι εὐχερέστερον νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Ἀθηνῶν. Ὅθεν ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς ἡμέρας καθ' ἣν συνεκροτήθη ἡ μάχη εἶχον ἀρχίσει νὰ ἐπιβιβάζωσι τὸν στρατὸν αὐτῶν εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἰδίως τὸ ἱππικόν· τότε δὲ ὁ Μιλτιάδης, θεωρῶν τὰ γινόμενα, ἐπέπεσεν ἀπροσδοκήτως κατὰ τῶν διχοτομηθέντων πολεμίων. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι τὸ ἐπινόημα τοῦτο τοῦ ἐπιφανοῦς ἱστορικοῦ μαρτυρεῖ διὰ μυριοστὴν φορὰν τὴν ἀγχίνοιαν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη τοῦ αἰνίγματος λύσις προϋποτίθησιν ὅτι ὁ περσικὸς στρατὸς ἦτο τοσοῦτον πολυάριθμος, ὥστε καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ μόνον ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς πολεμίους τὴν πεποίθησιν ἣν εἶχον καθ' ἣν στιγμὴν ἀνέλαβον τὸν ἀγῶνα πρὸς τοὺς *ὀλίγους* αὐτῶν ἀντιπάλους· ὅθεν ὁ Κούρτιος παραδέχεται τὸν ὑπὸ τοῦ Κορνηλίου Νέπωτος διδόμενον ἀριθμὸν τῶν 100,000 πεζῶν καὶ τῶν 10,000 ἱππέων, παραλείπων φυσικῷ τῷ λόγῳ τὰ ἄλλα τῶν ἀρχαίων τερατολογήματα περὶ 300,000, καὶ 500,000 καὶ 600,000 ἀνδρῶν.

Ἀλλ' ἤδη ὁ νεώτατος τῆς δοξασίας τοῦ Κουρτίου πρόμαχος, ὁ λοχαγὸς Eschenburg, περιώρισε τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰς Μαραθῶνα ἀποβιβασθέντων Περσῶν εἰς 60,000 πεζῶν καὶ 6,000 ἱππέων, ἐπερειδόμενος ἐπὶ αὐτῆς τοῦ Ἡροδότου τῆς μαρτυρίας. Τῷ ὄντι, ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἀναφέρει μὲν πόσοι ἦσαν οἱ ἐξ Ἀσίας ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ἐπιπλεύσαντες Πέρσαι, λέγει ὅμως ὅτι ὁ πεζικὸς στρατὸς διεπεραιώθη ἐπὶ ἑξακοσίων τριήρεων, ὁ δὲ ἱππικὸς ἐπὶ ἱππαγωγῶν νηῶν, ὧν δὲν σημειοῖ τὸν ἀριθμόν. Κατὰ τὸν Eschenburg λοιπὸν αἱ 600 τριήρεις μετέφερον εἰς τὴν Ἀτικὴν 60,000 πεζῶν. Ἤθελεν εἶναι μακρὸν νὰ παραθέσω ἐνταῦθα μαρτυρίας ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι συνήθως ἐπὶ ἑκάστης τριήρους δὲν ἐπεβιβάζοντο εἰμὴ 40 στρατιῶται, ἐνίοτε δὲ μόνον τὸ πολὺ 50. Ἀλλὰ παραδεχόμενος τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ Eschen-
ırg, παρατηρῶ ὅτι οἱ Ἕλληνες ὁπλῖται ἦσαν
bu Μαραθῶνι, κατὰ τὴν πάγκοινον ὁμολογίαν
ἐν b ρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων, 10 ἕως 11.
τῶν τε α ις οὓς προσθετέοι ἄλλοι τόσοι δοῦλοι ὡς
χιλιάδες,
ψιλοὶ ὡπλισμένοι. Ἐὰν λοιπὸν οἱ 20,000 οὗτοι Ἕλληνες ἠγωνίσθησαν πρὸς τὸ ἥμισυ μόνον τῶν 60,000 Περσῶν, οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἦσαν μὲν βεβαίως πάντοτε πολὺ πλειότεροι, ἀλλ' ἡ ἀναλογία τῶν 3 πρὸς 2 δὲν ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ ὑπολαμβάνεται ὡς βέβαιον νίκης τεκμήριον.

Τὸ περὶ ἱππικοῦ ζήτημα εἶναι πολὺ δυσκολώτερον νὰ συζητηθῇ, διότι, ὡς προείπομεν, ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἀναφέρει πόσαι ἦσαν αἱ ἱππαγωγοὶ νῆες. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐν Δορίσκῳ γενομένην ἀπαρίθμησιν τῆς μεγάλης τοῦ Ξέρξου στρατιᾶς, ἐπὶ 1,700,000 πεζῶν, τὸ ἱππικὸν δὲν συνεποσοῦτο εἰμὴ εἰς 80,000, ὅ ἐστι τὸ ἱππικὸν ἦτο ὀλιγώτερον τοῦ εἰκοστοῦ τῆς πεζικῆς δυνάμεως· καὶ τοῦτο ἐπὶ στρατιᾶς ἥτις ἐβάδισε διὰ ξηρᾶς, δὲν διεπορθμεύθη διὰ θαλάσσης. Ἔστω ὅμως· παραδεχθῶμεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν ἐν Δορίσκῳ ἀναλογίαν παραδεχθῶμεν καὶ τοὺς 60,000 πεζοὺς τοῦ Eschenburg· τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι τὸ ἱππικὸν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπερβαίνῃ τοὺς 3,000 ἄνδρας.

Ἠδυνάμην νὰ ἀναφέρω πλείστας ἄλλας περιπετείας ὅσας ὑπέστη ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη. Ἀλλὰ πρὸς τί; Ἡ Ὀδύσσεια αὐτῆς εἶνε ἀνεξάντλητος.

Κ. Παπαρρηγοπουλος.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

ΥΠΟ ΦΩΤΙΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ Ἢ ΦΩΤΑΚΟΥ

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἤθελε τὴν ἐξουσίαν διότι ἦτο φιλόδοξος, ἀλλὰ πάντοτε μὲ τὴν συναίνεσιν τοῦ λαοῦ, ἐὰν δὲ ὁ λαὸς δὲν συγκατετίθετο νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτόν, ἀδιαφοροῦσε καὶ ἔμενεν εὐχαριστημένος βλέπων ἐξυπνωτέρους τοὺς ὁμοίους του.

Πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἔλεγον τὸν Κολοκοτρώνην ἄνανδρον, διότι εἰς τὰς μάχας καὶ τοὺς ἀκροβολισμοὺς δὲν ἐλάμβανε μέρος, ὡς στρατιώτης, νὰ πολεμῇ. Ἐφύλαττεν ὅμως καὶ τοὺς Ἕλληνας, διότι ἐνῷ ἔκαμε τόσας μάχας ποτὲ δὲν τοῦ ἐσκοτώθησαν περισσότεροι τῶν πέντε στρατιωτῶν, ἐκτὸς τῆς μάχης τῶν Τρικόρφων, ἀλλ' ἐκεῖ ἦσαν καὶ πολλοὶ οἱ ἀρχηγοί. Ἐρωτηθεὶς ποτὲ ἀπὸ ἕνα εὐρωπαῖον ἂν φέρῃ πληγὰς εἰς τὸ σῶμά του ἀπὸ τὰς παλαιὰς μάχας, τὰς ὁποίας ἔκαμεν, ἀπεκρίθη· «Ἐφυλαγώμουν νὰ μὴ σκοτωθῶ
« διὰ νὰ μὲ ἐρωτήσῃς, καὶ νὰ ἴδω καὶ τὴν πα-
« τρίδα μου ἐλευθέραν». Ὅταν ἦτον εἰς τοῦ Δαμαλᾶ διὰ τὴν ἐκεῖ συνέλευσιν, μίαν αὐγὴν ἐσηκώθη καὶ ἄρχησε νὰ βλασφημᾷ καὶ νὰ προλέγῃ ὅτι θὰ σκοτωθῇ ὁ Καραϊσκάκης καὶ θὰ

χαθῇ τὸ ἑλληνικὸν στράτευμα. Εἶπεν εἰς τὸν Γ. Δραγούμην, ὅστις τότε ἦτον ἐκεῖ, καὶ ὁμοτράπεζός του, καὶ ἔγραψε γράμμα καθ' ὑπαγόρευσίν του, πρὸς τὸν Καραϊσκάκην συμβουλευτικὸν τὸ ὁποῖον ἔλεγεν οὕτω. «Ἔμαθον ὅτι ἐμ-
« βαίνεις εἰς τοὺς πολέμους, καὶ εἰς τοὺς ἀκρο-
« βολισμούς· αὐτὸ δὲν εἶναι ἔργον ἰδικόν σου,
« ἀλλὰ νὰ στέκῃς μακρὰν νὰ βλέπῃς τοὺς πο-
« λεμοῦντας, νὰ τοὺς ὁδηγῇς καὶ νὰ ἐνδυναμό-
« νῃς τὰς θέσεις ἐκείνων, ὅπου βλέπεις νὰ ἀδυ-
« νατοῦν. Ἂν ἐξακολουθῇς ἔτσι θὰ γείνῃς βρυ-
« κόλακας νὰ φάγῃς τοὺς στρατιώτας. Ὁ ἀρ-
« χηγὸς κινδυνεύει εἰς μίαν ἔφοδον· καὶ πότε;
« ὅταν δυνηθῇ νὰ ἐμβάσῃ τὸ μισὸ στράτευμά
« του εἰς τὴν πόλιν, ἢ εἰς τὸ φρούριον, καὶ ὅταν
« ἴδῃ ὅτι ὀπισθοδρομεῖ, τότε εἶναι ἀνάγκη ἡ πα-
« ρουσία του, νὰ ριφθῇ μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν
« του νὰ τοὺς κάμῃ λέοντας νὰ ἀψηφίσωσι τὸν
« θάνατον, ἢ ἂν κινδυνεύῃ ἡ μάχη διὰ νὰ χα-
« θῇ, διὰ νὰ τὴν κερδήσῃ, τότε πάλιν χρειάζε-
« ται ἡ παρουσία του. Εἰς αὐτὰς τὰς περι-
« στάσεις συγχωρεῖται τοῦ στρατηγοῦ ὁ θάνα-
« τος».

Τὸ προμαντευτικὸν τοῦτο γράμμα τοῦ Κολοκοτρώνη ἀνεγνώσθη κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξεψυχοῦσεν ὁ ἀοίδιμος Καραϊσκάκης, καὶ παρήγγειλεν νὰ εἰποῦν εἰς τὸν Κολοκοτρώνην ὅτι ἔπρεπε πρωτήτερα νὰ τὸν συμβουλεύσῃ, διότι τότε εἶναι ἀργά· καὶ μολονότι ἀπέθνησκεν, εἶπεν ὅμως καὶ τὸν ἀστεῖον του λόγον... Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ἀστείων καὶ τῶν μύθων καὶ τῶν παροιμιῶν, τὰς ὁποίας ἐσυνείθιζε νὰ λέγῃ, ἔλεγε καὶ τοῦτο ὅτι ἀπὸ τὸ σόϊ του δὲν γίνονται παπάδες, διότι ἔγεινεν ἕνας θεῖός του καὶ ἐστραβώθη. Ἐπίσης δὲ ἔλεγε καὶ τοῦτο, ὅτι ἔχει τοὺς ἀρκουδόγυφτους γενιά, διότι τάχα ἦτον ἀπὸ αὐτούς, καὶ τοὺς ἔλεγεν ἐξαδέλφους, διότι καὶ αὐτὸς ἦτον μαυρόμουτρος, Ὅπου δὲ εὕρισκεν ἀπὸ αὐτούς, ἔπαιρνε τὴν καραμοῦζάν των (αὐλὸν), τὴν ἐφύσα καὶ ἐκαμόνετο ὅτι τάχα τοῦτο ἦτο τὸ φυσικόν του παιγνίδι. Τοῦτο δὲ τὸ ἔκαμνε συχνὰ διὰ νὰ διασκεδάζουν οἱ στρατιῶται, εἴτε καὶ διὰ νὰ γελοῦν μὲ τὴν δειλίαν ταύτην τῶν γύφτων. Καὶ διὰ νὰ πείσῃ αὐτοὺς περὶ τῆς συγγενείας του, διηγεῖτο μὲ τὴν γνωστήν του ἀφέλειαν ὅτι ὁ πατέρας του δὲν εἶχε κληρονόμον διὰ νὰ ἀφήσῃ εἰς αὐτὸν κληρονομίαν τὰ ὑποστατικά του, καὶ διὰ τοῦτο ἐπῆρεν αὐτὸν μικρὸν ἀπὸ ἕνα ἀρκουδόγυφτον καὶ μυστικά, χωρὶς νὰ γνωρίζουν οἱ ἄλλοι Κολοκοτρωναῖοι, ἡ δὲ μάνα του προτήτερα ἔδειχνε ὅτι ἦτο ἐγκαστρωμένη ψεύτικα, καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ γεννήσῃ, εἶχον τὸ παιδί, τὸ γυφτόπουλον, ἕτοιμον καὶ ἀμέσως διέδωκαν ὅτι ἐγεννήθη καὶ εἶναι ἰδικόν των. Ἡ δὲ μητέρα τότε ἐπροσποιήθη ὅτι δὲν εἶχε γάλα καὶ διὰ τοῦτο ἐκράτησαν τὴν φυσικὴν μητέρα του καὶ τὸ ἀνέθρεψε. Τοιουτοτρόπως τὸ διηγεῖτο· τοῦ ἔδιδε δὲ πολλὴν σημασίαν καὶ ἔνταστν καὶ διὰ τοῦτο ἔγεινε κοινὸν, καὶ πιστευτὸν εἰς τοὺς γύφτους καὶ εἰς τὸν τυχόντα. Ἕνεκα δὲ τούτου οἱ ἀρκουδόγυφτοι ἐπῆραν θάρρος, πιστεύοντες μὲ τὰ σωστὰ τῶν ὅτι ἔχουν τὸν Κολοκοτρώνην ἐξάδελφον διότι ἦτο ἀπὸ τὸ *σόϊ* των, καὶ τὸ εἶχον κρυφὸ καμάρι, διότι καὶ αὐτοὶ ἔβγαλαν μεγάλον ἄνθρωπον. Τοῦτον τὸν μῦθον ἐπίτηδες τὸν ἔπλασεν καὶ τὸν ἔλεγεν διὰ νὰ σώσῃ τοὺς δυστυχεῖς γύφτους ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις τῶν στρατιωτῶν τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ πράγματι τοὺς ἐπροφύλαξε διότι ἂν τυχὸν κανένας στρατιώτης ἢ ἄλλος ἤθελε τοὺς πειράξει, οἱ γύφτοι ἀμέσως ἔτρεχαν εἰς τὸν Κολοκοτρώνη παραπονούμενοι, ἢ ἐφοβέριζαν αὐτούς, ὅτι θὰ τὸ εἰποῦν εἰς τὸν ἐξάδελφόν των νὰ τοὺς παιδεύσῃ. Καὶ τῷ ὄντι, ἂν τυχὸν ἐπήγαινε κανένα παράπονον τοιοῦτον ὁ Κολοκοτρώνης ὑπερασπίζετο τοὺς γύφτους, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐτόλμησε πλέον κανεὶς νὰ τοὺς ἀγκαρεύῃ διὰ νὰ βαροῦν τὰ τύμπανά των χάρισμα. Ἐκ τούτου οἱ γύφτοι, ὡς εἴπομεν, ἔλαβον πολὺ θάρρος, καὶ ὅπου ἂν εὑρίσκετο ὁ Κολοκοτρώνης ἐπήγαιναν μὲ θάρρος καὶ τὸν ἐχαιρέτιζον, τοῦ ἔφερον καὶ καρφιὰ καὶ ἐκαλλίγωναν τὸ ἄλογόν του, καὶ ὅταν ἤθελεν αὐτός, ἢ καὶ οἱ ἀξιωματικοί του νὰ διασκεδάσουν μὲ τὰ παιγνίδια των, οἱ γύφτοι ἦσαν πρόθυμοι νὰ παίζουν μὲ τὴν μεγαλειτέραν ὄρεξιν, καὶ αὐτοὶ ἐχόρευον χάρισμα ὅσον ἤθελον.

Τίποτε ἄλλο δὲν ἐμεγάλωσε τὸν Κολοκοτρώνην ὅσον ἡ ἀγαθότης του, ἡ φρόνησίς του, καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν καπεταναίων τῆς Πελοποννήσου πρὸς αὐτόν. Οὔτοι ποτὲ δὲν ἠθέλησαν νὰ συνυπογράψουν, ἢ νὰ φιλονεικήσουν τὴν ὑπογραφήν του εἰς κανὲν ἔγγραφον δημόσιον ἢ σχέδιον στρατιωτικόν, ἐκτὸς τῶν πρακτικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐγγράφων τῶν συνελεύσεων. Ὅπου εὑρίσκεται ἡ ὑπογραφή του μετ' ἄλλων ὑπογραφῶν, Συνέλευσις θὰ ὑπῆρχεν ἢ διχόνοια· διότι αὐτὸς ὑπέγραφε μετὰ τῶν ἄλλων, ἵνα ἡσυχάσῃ ὁ τόπος. Εἰς τὰ Βέρβαινα π.χ. τὸν Ὑψηλάντην τὸν ἤθελεν, ἀλλ' ὑπέγραφε μὲ τοὺς κοτσαμπάσιδες, ὡς καὶ εἰς τὴν Ζαράκοβαν, εἰς τὸ Ἄργος καὶ ὅπου ἄλλοῦ· διότι ὅταν ἦτο καὶ αὐτὸς μέσα δὲν ἐγίνετο τίποτε. Εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν συνυπέγραψαν καὶ οἱ ἄλλοι καπεταναῖοι, οἱ εὑρεθέντες ἐκεῖ. Ὅταν δὲ τὰ πράγματα ἐφοβέριζαν τὴν καταστροφὴν τοῦ τόπου, αὐτὸς τὰ ἐμπόδιζε.

Πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἤθελαν νὰ εἶναι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κολοκοτρώνη, καὶ νὰ ἔχουν ἀποδεικτικὸν αὐτοῦ, παρὰ πιστοποιητικὸν τῶν Κυβερνήσεων, ἢ ἄλλου τινὸς ὁπλαρχηγοῦ, ἂν καὶ πολλοὶ ἐκ τούτων ἐπλέρονον μισθοὺς διὰ νὰ

διατηροῦσιν ἴδια στρατιωτικὰ σώματα. Οἱ δὲ φιλοπόλεμοι τῶν Ἑλλήνων ἐπροτίμων νὰ ὀνομάζωνται ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται τοῦ Κολοκοτρώνη, καὶ τοῦτο ἦτο ἡ μεγαλειτέρα τιμή των. Διότι τὸν ἔβλεπον παντοῦ καὶ πάντοτε· μάλιστα δὲ εὐτυχεῖς ἐλογίζοντο ὁσάκις ἔτρωγε μὲ αὐτούς, καὶ ἐλάμβανον τὴν τιμὴν νὰ πίνωσι μὲ τὸ αὐτὸ τάσι, μὲ τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἔπινε.

Τοῦτο διηγοῦντο καυχώμενοι καὶ λέγοντες ἕκαστος ὅτι ὑπῆγεν εἰς τὸν Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ ἔδωκε κρασὶ μὲ τὸ τάσι του, καὶ ἕνα δεκάρι φουσέκια ἀπὸ τὰ ἰδικά του, διότι ἐδόξαζον ὅτι ὅστις ἔχει φουσέκια ἀπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη, τὸ βόλι του ὑπάγει ἴσα, καὶ ἂς μὴν εἰξεύρῃ νὰ σημαδεύῃ.

Εἶχε δὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα, καὶ εὕρισκε πολλοὺς τρόπους καὶ ἀστείους μάλιστα ν' ἀφαιρῇ τὸν φόβον ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν στρατιωτῶν. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τοῦ Δράμαλη π. χ. μετεχειρίσθη τὸ ἀκόλουθον ἐπινόημα. Τὸ σαμάρι τοῦ ἀλόγου στρατιώτου τινὸς ἐκρεμάσθη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν κοιλίαν του, καὶ συρόμενον κατὰ γῆς ἔκαμνε κρότον εἰς τὰς πέτρας. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο τότε μεσονύκτιον, τὸ στράτευμά του ἀκοῦον τὸν κρότον καὶ νομίσαν ὅτι ἔρχονται Τοῦρκοι καβαλαραῖοι ἐτρόμαζαν αἰφνιδίως ἀπὸ τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο συμβάν, καὶ οἱ στρατιῶται ἔφευγαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τρομαγμένοι. Ὁ Κολοκοτρώνης τρέξας ἔπιασε τὸ ἄλογον, καὶ φωνάζων ἔλεγεν εἰς τοὺς φεύγοντας στρατιώτας «Ἐλᾶτε ἐδῶ, μὴ φεύγετε, ἔπιασα τὸν φόβον.»

Ὁ Κολοκοτρώνης ἐχόρταινεν ὅλων τὰς ἐλπίδας μὲ λόγια, καὶ τους ἄφινεν νὰ φεύγουν ἐλπίζοντες· ἦτον ὁ νοημονέστερος ὅλων τῶν καπεταναίων τῆς ἐποχῆς του.

Πρὶν φύγῃ τὸ στρατόπεδον ἀπὸ τὴν Ζαράκοβαν ἐβγῆκαν οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν Τριπολιτσᾶν, καὶ ἔγεινεν ἕνας μικρὸς πόλεμος κατὰ τὴν Πηγήν, καὶ κατὰ τὸ μέρος τοῦ Παρθορίου. Ὁ Κολοκοτρώνης τότε ἐπῆγεν εἰς τὸν πόλεμον καβάλα, καὶ ἔχασε τὴν κτέναν τῶν μαλλιῶν του, καὶ ὅταν ἐπέστρεφε τὴν νύχτα κατάστρατα, ἂν καὶ εἶχον περάσει ὡς χίλιοι στρατιῶται, καὶ κανεὶς δὲν ἔτυχε νὰ τὴν εὕρῃ. Τότε ὁ γραμματικός του Ἀναγνώστης Ζαφειρόπουλος εἶπε·

— Καλὸς οἰωνός, Ἀρχηγέ! Τώρα πιστεύω ὅτι θὰ ἐλευθερώσῃς τὴν πατρίδα, διότι βλέπω, ὅτι ὁ Θεὸς φυλάττει καὶ σὲ καὶ τὰ πράγματά σου.»

— Ἀλήθεια, θὰ ἐλευθερωθοῦμεν, κὺρ Ἀναγνώστη, ἀλλὰ ἐμὲ θὰ πρωτοπαλουκώσουν.

Τότε δὲ διηγήθη καὶ τὸν μῦθον τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ ἀποστάτου. Ὁ ἀποστάτης ἐκοιμᾶτο πλησίον τοίχου παλαιοῦ, ὅστις ἦτον ἕτοιμος νὰ κρημνισθῇ. Ὁ διάβολος μεταμορφωθεὶς εἰς σχῆμα καλοῦ ἀνθρώπου ἐπῆγε, τὸν ἐξύπνησε, καὶ τὸν ἔξεμάκρυνε τοῦ τοίχου, καὶ ἀμέσως ὁ τοῖχος ἔπεσεν. Ὁ δὲ ἀποστάτης βλέπων τὸν τοῖχον γκρεμνιζόμενον ἐγνώρισε τὸ καλόν, τὸ ὁποῖον τοῦ ἔκαμεν ὁ μεταμορφωμένος διάβολος, καὶ τὸν ἔσωσεν ἀπὸ τὸν κίνδυνον, καὶ ἐπίστευσεν ὅτι εἶναι καλὸς ἄνθρωπος, καὶ διὰ τοῦτο τὸν παρεκάλεσε νὰ τὸν πάρῃ τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν συνοδίαν του ὡς ἰδικόν του φίλον πιστόν, νὰ τὸν ὁδηγῇ ὅπως θέλει, καὶ τοῦ ὑπεσχέθη νὰ τοῦ ἦναι πάντοτε εὐπειθής. Ὁ διάβολος τὸν ἐπῆρε, καὶ μαζὺ ἔκαμαν πολλὰ ἐπιχειρήματα δύσκολα καὶ τὰ ἐτελείωσαν ἐπ' ἀγαθῷ. Πολλοὺς δρόμους ἐπεριπάτησαν μαζύ, καὶ πολλὰ παποῦτσια ἔλυωσαν. Ὁ διάβολος ὡς μερίδιον τῆς συντροφιᾶς μόνον τὰ παληοπάπουτσα ἔπαιρνε, καὶ μὲ αὐτὰ ἦτον φορτωμένος, ὅλας δὲ τὰς ἄλλας ὠφελείας τὰς ἔδιδε τοῦ συντρόφου του ἀποστάτου, τὸν ὁποῖον ἡ ἐξουσία πάντοτε ἐκυνήγει, ὁ δὲ διάβολος τὸν ἐγλύτωνεν ἀπὸ τοὺς κινδύνους. Τέλος πάντων ὁ διάβολος μίαν ἡμέραν παρακίνησε τὸν ἀποστάτην νὰ τολμήσῃ ν' ἁρπάξῃ καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Σουλτάνου· ἀλλ' οἱ φύλακες τὸν ἔπιασαν καὶ τὸν ἔβαλαν εἰς τὴν φυλακήν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ διάβολος ἐφάνη ὑπηρετῶν τὸν σύντροφόν του, καὶ τοῦ ἔκανε *κουράγιο*, ὑποσχόμενος ὅτι τὴν ὥραν ὅπου θὰ τοῦ βάλουν τὴν θηλειὰν εἰς τὸν λαιμὸν θέλει τὸν γλυτώσει, καὶ νὰ μένῃ ἡσυχος. Ὕστερα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας διετάχθη νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ποινή του, καὶ τὸν ἐπήγαιναν νὰ τὸν *φουρκίσουν*. Ὁ σύντροφός του τὸν παρηκολούθει φορτωμένος τὰ παληοπάπουτσα, καὶ τότε ὁ ἀποστάτης ἐγύρισε καὶ τοῦ εἶπε· «Σύντροφε, γλύτωσέ με καὶ τώρα καθὼς καὶ τότε ἀπὸ τὸν παληότοιχον.» Ὁ δὲ διάβολος τοῦ ἀποκρίθη· «Σύντροφε, σὲ ἐγλύτωσα τότε, διότι ἂν σὲ ἄφινα νὰ σὲ πλακώσῃ ὁ παληότοιχος δὲν ἤθελε σὲ ἰδῇ κανείς· ἀλλὰ τώρα βλέπεις πόσα παληοπάπουτσα ἔλυωσα ἕως νὰ σὲ φέρω ἐδῶ νὰ σὲ ἰδοῦν πολλοὶ νὰ κρέμεσαι.» Ἔτσι θὰ πάθω καὶ ἐγὼ μὲ τὸ ἔθνος μας. Εἰς τὸ τέλος θὰ παρουσιασθοῦν διαβόλοι φορτωμένοι παληοτσάρουχα, καὶ θὰ μοῦ εἴπουν ὅ,τι ὁ διάβολος εἶπεν εἰς τὸν σύντροφόν του τὸν ἀποστάτην, καὶ νὰ τὸ ἐνθυμηθῇς αὐτὸ ὅπου σοῦ σοῦ λέγω κανένα καιρό, κὺρ Ἀναγνώστη!»

Καὶ τῷ ὄντι ὁ Κολοκοτρώνης ἐπρομάντευσεν ὡς θεόπνευστος ὅσα ἔμελλε νὰ πάθῃ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν, διότι ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας τοῦ Ὄθωνος, ἐκτὸς τῶν ἄλλων συκοφαντῶν, καὶ αὐτὸς ὁ γραμματικός του ἀκόμη ἐφορτώθη παληοτσάρουχα διὰ νὰ ὑπάγῃ τὸν ἀρχηγόν του Κολοκοτρώνην εἰς τὴν λαιμητόμον. Γνωστὴ δὲ εἶναι ἡ τότε γενομένη συκοφαντία κατὰ τοῦ Κολοκοτρώνη, Πλαπούτα καὶ λοιπῶν.

Ὅταν ὁ Κολοκοτρώνης κατὰ τὴν 2 Φεβρουαρίου 1822 ἐκστρατεύων εἰς Πάτρας εὑρίσκετο εἰς τὴν Ζάτουναν εἶχεν ἕως 1500 στρατιώτας καὶ ἐγέμισε τὴν κωμόπολιν αὐτήν. Δυστυχῶς τὸ σπίτι τοῦ Σαράντου Λιναρδοπούλου εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε καταλύσει ὁ Κολοκοτρώνης ἐπῆρε φωτιὰ νὰ καῇ, καὶ τότε ἀμέσως ἔβαλε τῇς φωναῖς «Ἕλληνες τὸ σπίτι μου καίεται καὶ ἐλᾶτε νὰ τὸ σώσετε.» Οἱ στρατιῶται ἔτρεξαν καὶ ἔσβυσαν τὴν φωτιά, ἀλλ' ὁ σπιτονοικοκύρης οὔτε ἕνα ποτῆρι κρασὶ τοὺς ἐκέρασε διὰ τὸν κόπον των, καὶ διὰ τοῦτο ἐθύμωσαν καὶ ἔκαμαν ἀταξίας, οἱ δὲ πρόκριτοι τοῦ τόπου ὑπῆγον καὶ ἔκαμαν παράπονα εἰς τὸν Ἀρχηγὸν διὰ τὰς γενομένας ἀταξίας καὶ αὐτὸς τοὺς εἶπε «ὑποφέρετέ τους, διότι τώρα ὁ καιρὸς εἶναι νὰ περιποιῆσθε τὸ τσαροῦχι, καὶ μετὰ τὴν ἐλευθερίαν θὰ ἔχετε περισσότερα παράπονα ἀπὸ τὴν μύτην τῆς πένας. Κατὰ τὸν δρόμον ποῦ περπατοῦμεν ποτὲ δὲν θ' ἀνασάνωμεν.»

Πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἔλεγον, ὅτι τὸν Καποδίστριαν τὸν ἐκάλεσαν καὶ πρὶν τοῦ 1827, καὶ μάλιστα ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, ἀλλ' οὗτος τότε ἦτον ἄτομον, καὶ ἦτο μὲν δυνατὸς καὶ τὸν ἠγάπων οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ δὲν εἶχε καὶ τόσην δύναμιν ὥστε νὰ προσκαλέσῃ μόνος του Κυβερνήτην.

Ἡ συνέλευσις τῆς Ἐρμιόνης ἔφερε τὸν Ι. Καποδίστριαν καὶ πολλὰ ἄλλα καλὰ ἐψήφισεν. Ὁ δὲ Κολοκοτρώνης ἐγνώριζε τὸν Καποδίστριαν πρὶν οὗτος φύγῃ ἀπὸ τὴν πατρίδα του διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ῥωσσίαν. Ὕστερα δὲ ὅταν ἐπανῆλθεν ἐφάνη ἄνθρωπος προικισμένος ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ πολλὰς χάριτας, ἐξεπαιδεύθη δὲ εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Εὐρώπης, καὶ ἔπειτα εἰς τὸ Ῥωσσικὸν Ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ ἐγένετο καὶ ὁ ἐξ ἀπορρήτων τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου. Ὁ Κολοκοτρώνης τὸν ἐγνώρισε κατὰ τὸ ἔτος 1819, τὴν μεγάλην λαμπρὴν εἰς τὴν Κέρκυραν, ὅπου ἔτυχεν ἔχων ἰδιαιτέραν ὑπόθεσίν του. Ὁ Καποδίστριας εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν διὰ νὰ λάβῃ τὴν εὐχὴν τῶν γονέων του, καὶ ἐκεῖ ἀντάμωσαν. Τότε ὑπῆρχε συνήθεια εἰς τοὺς Ἕλληνα τοὺς ἔχοντας μεταξύ των πολλὴν γνωριμίαν νὰ λέγωνται *βλάμηδες, ἢ μπουραζέριδες*, τὸ ὁποῖον ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ἀδελφοποιητός, καὶ ὅ,τι ἔλεγον μεταξύ των ἐφυλάττετο μυστικόν, καὶ ἕνεκα τούτου ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ἄλλοι διηγήθησαν πρὸς τὸν Καποδίστριαν τὰ βάσανα, τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες ὑπέφερον ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν Τούρκων. Μάλιστα δὲ τότε ἐκυκλοφόρει κρυφίως ἡ ὕπαρξις καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, καὶ παντοῦ ὅπου εὑρίσκοντο Ἕλληνες δὲν εἶχον ὡς νέον ἄλλο τῆς ἡμέρας, εἰμὴ μόνον τὴν ἐλευθερίαν των. Οἱ δὲ εὑρεθέντες ἐκεῖ καὶ ἐπαγγελλόμενοι τὸν καπετάνιον Ἕλληνες, Σουλιῶται καὶ λοιποὶ Στερεοελλαδῖται, ὅσοι πρὸ τῶν Ἄγγλων ὑπηρέτησαν ὑπὸ τοὺς Ῥώσσους, ἅμα ἔμαθον ὅτι ἦλθεν ὁ Καποδίστριας, ὅλοι ἔτρεξαν εἰς τὴν Κέρκυραν πρὸς ἀντάμωσίν του, ἐπιθυμοῦντες νὰ ἴδουν ἄνδρα Ἕλληνα ἐπίσημον καὶ ὑπάλληλον Ῥῶσσον διὰ νὰ τοὺς συμβουλεύσῃ πῶς ν' ἀναφερθοῦν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας· διότι τότε οἱ βασιλεῖς ἦσαν ἀπρόσιτοι καὶ ὡσὰν θεοί, καὶ δυσκόλως οἱ ἄνθρωποι τοὺς ἔβλεπον, καὶ νὰ ζητήσουν τοὺς μισθούς, ὅσους εἶχον νὰ λάβουν ἀφ' ὅτου εἶχον διαλυθῆ τὰ Ρωσσικὰ τάγματα, καθ' ὃν χρόνον ἡ Ρωσσία παρέδωκε τὴν Ἑπτάνησον εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Ἀγγλίας. Ὁ δὲ πολιτικὸς ἀνήρ, καὶ ὁ κοσμοπολίτης καὶ φιλόπατρις Ι. Καποδίστριας τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἐνόμισεν ὅτι, χάριν φιλοξενίας καὶ χρέους χριστιανικοῦ, ἔπρεπε νὰ καλέσῃ, καὶ ἐκάλεσε, τοὺς καπετανέους, ὡς ξένους, νὰ φάγουν τὸ Πάσχα μαζὺ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν συνήθειαν, καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐκάλεσε καὶ τὸν βλάμην του Θ. Κολοκοτρώνην, ὅστις τότε ἔχαιρε μεγάλην ὑπόληψιν εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους καπετανέους, καὶ ὁ τόπος τοῦ ἐπρόσφερε πάντοτε τὴν ἀνήκουσαν τιμήν. Ἐπάνω δὲ εἰς τὸ πρόγευμα, τὸ μεγαλοπρεπέστατον, ἐδόθη ἀφορμὴ ἀπὸ τὸν ἴδιον Κολοκοτρώνην, ὅστις πάντοτε εἶχε τὴν τόλμην εἰς τὰ συμπόσια νὰ προΐσταται, καὶ πρῶτος τῶν ἄλλων νὰ προπίνῃ, νὰ γίνῃ λόγος περὶ Ἑλλάδος· διότι ἅρπαξε τοῦ ἀρνίου τὴν πλάτην μὲ τὰς χεῖρας ἔδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν *μπουραζέρην* του καὶ εἶπεν «Ἔτσι τρώγουν τὰ παλληκάρια τὰ ψητὰ κρέατα». Ἐνθουσιάσθη διὰ τοῦτο ὁ Καποδίστριας καὶ ὅλη ἡ ὁμήγυρις καὶ πρῶτον ἔπιον ὑπὲρ τῆς μελλούσης Ἐλευθερίας, ὅτε ὁ Καποδίστριας ἐζύγωσεν εἰς τὸν Καλοκοτρώνη καὶ εἶπεν εἰς τὸ αὐτί·

— Ἐφέτος κάνομε τὸ πάσχα ἐδῶ εἰς τοὺς Κορφοὺς, καὶ τοῦ χρόνου εἰς τὴν πατρίδα σου τὸν Μωριάν.

Τότε ὁ Κολοκοτρώνης εὐχήθη, ἔπιεν ἔπειτα κρασὶ καὶ εἶπε πρὸς τὸν Καποδίστριαν·

— Μὲ φιλεύεις ἀρνὶ ψητό, καὶ ἐγὼ θὰ σὲ φιλεύσω τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν εἰς τὴν πατρίδα μου.

Καὶ ἐκ τούτου ἀπὸ ἐδῶ καὶ ὕστερα ἐλέγετο μεταξὺ Καποδίστρια καὶ Κολοκοτρώνη, «ὁ μόσχος ὁ σιτευτός.»

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Καποδίστριας ἐσυμβούλευσε τοὺς καπετανέους Ἕλληνας, καὶ ἔκαμον ἀναφορὰν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας, τὴν ὁποίαν ἐπῆρε μαζύ του ὅταν ἀνεχώρησε διὰ νὰ τὴν δώσῃ ὁ ἴδιος.

Ὕστερα δὲ πολλοὶ καπετανέοι ὑπῆγον εἰς τὴν Ῥωσσίαν, μάλιστα δὲ ὁ Ἀναγνωσταρᾶς ὑπῆγεν πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ Καποδίστρια, καὶ πολλοὶ λέγουν, ὅτι μὲ τὰ δάκρυα εἰς τὰ μάτια

παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον νὰ ἐπιβλέψῃ εἰς τὸ δυστυχὲς ἔθνος τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὁποῖον στενάζει ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν τυραννίαν, ἀλλ' ὅμως ἔχει πατροπαραδότους ἐλπίδας διὰ τὴν ἐλευθερίαν του εἰς τὴν συνδρομὴν τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ ὅλου τοῦ Ῥωσσικοῦ ἔθνους ὡς ὁμοθρήσκου κλπ. Οἱ Ἕλληνες τοιαύτας ἐλπίδας ἐτρέφομεν παλαιὰ ὅτι ἡ Ῥωσσία θὰ μᾶς βοηθήσῃ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας μας. Τότε ἐρώτησαν τὸν Ἀναγνωσταρᾶ πῶς ἔτσι εὔκολα δακρύει ὁμιλῶν πρὸς τὸν Καποδίστρια, καὶ εἶπεν ὅτι ἐνθυμήθη τὰ παιδιά του, τὰ ὁποῖα οἱ Τοῦρκοι τότε νεωστὶ εἶχον *φουρκίσει*, καὶ ἦτον ἀκράτητος εἰς τὸ νὰ κλαίῃ, καὶ τόσον ἐπροσποιήθη, ὥστε ἐσυγκινήθη καὶ αὐτὸς ὁ Καποδίστριας καὶ τὸν παρηγόρει μὲ τὰ σωστά του θαυμάζων τὸν πατριωτισμόν του.

[Αἱ περὶ Κολοκοτρώνη σημειώσεις τοῦ Φωτάκου μέχρι τοῦ σημείου τούτου κατελείφθησαν].

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ ΤΖΙΛΦΙΛ

Διήγημα Γεωργίας Ἕλλιοτ.

Μετάφρασις Ἀριστοτέλους Π. Κουρτίδου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον)

ΙΒ'.

Ἡ ἐπίφοβος στιγμὴ ἔφθασε τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον. Ἡ Αἰκατερίνα, καταβεβλημένη ἐκ τῆς ὀδύνης τῆς τελευταίας νυκτός, ἦτο ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἀντιγράφουσα κατάλογον ἀρωγῶν πρὸς τοὺς πτωχούς.

Ἡ λαίδη Σέβερελ εἰσελθοῦσα εἶπεν αὐτῇ·

— Τίνα, ὁ σὶρ Χριστοφόρος σὲ ζητεῖ· πήγαινε εἰς τὴν βιβλιοθήκην.

Κατέβη τρέμουσα. Ἅμα δ' ὡς εἰσῆλθεν, ὁ σὶρ Χριστοφόρος, ὅστις ἦτο παρὰ τὴν τράπεζαν, τῇ εἶπε·

— Ἔλα, μαϊμουδίτσα, νὰ καθίσῃς σιμά μου· ἔχω κᾶτι νὰ σοῦ εἰπῶ.

Ἡ Αἰκατερίνα ἔλαβεν ὑποπόδιον καὶ ἐκάθησε παρὰ τοὺς πόδας τοῦ βαρόνου. Οὕτως ἐκάθητο ἐκ μικρᾶς ἡλικίας πλησίον τοῦ βαρόνου, νῦν δὲ ἡ θέσις αὕτη τῇ ἐπέτρεπε ν' ἀποκρύπτῃ τὸ πρόσωπόν της. Ἐξέτεινε τὸν βραχίονά της ἐπὶ τοῦ γόνατος τοῦ σὶρ Χριστοφόρου καὶ ἐπήρεισε τὴν παρειάν της.

— Φαίνεσαι κουρασμένη σήμερα, Τίνα· τί ἔχεις, αἴ;

— Τίποτε, padroncello· ἔχω μόνον φοβερὸν κεφαλόπονον.

— Ἡ καϋμένη ἡ μαϊμουδίτσα! Ἔλα, ἐλπίζω ὅτι θὰ σοῦ περάσῃ ὁ πόνος ἂν σοῦ ὑποσχεθῶ πῶς θὰ σοῦ δώσω ἕνα καλὸν ἄνδρα, ἕνα εὔμορφον νυμφικὸν φόρεμα, καὶ ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγον ἕνα σπίτι ἰδικόν σου, ὅπου νὰ εἶσαι οἰκοκυρὰ καὶ ὅπου ὁ padroncello θὰ ἔρχεται κᾶποτε νὰ σὲ βλέπῃ.

— Ὤ, ὄχι! ὄχι! θέλω ποτὲ νὰ μὴν ὑπανδρευθῶ καὶ νὰ μένω πάντοτε μαζί σας.

— Μπᾶ! μπᾶ! ἀνόητη. Θὰ γηράσω καὶ θὰ γείνω ὀχληρὸς καὶ ἀνυπόφορος, καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ Ἀντωνίου δὲν θὰ σὲ ἀφίνουν ἡσυχίαν. Ἔχεις ἀνάγκην ἑνὸς ὁ ὁποῖος νὰ σὲ ἀγαπᾷ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο ὂν εἰς τὸν κόσμον, καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ τις ἰδικά του παιδιὰ διὰ νὰ τ' ἀγαπᾷ. Δὲν θέλω νὰ μείνῃς γεροντοκόρη. Ἀποστρέφομαι τὰς γεροντοκόρας. Δὲν εἰμπορῶ νὰ τὰς βλέπω. Οὐδέποτε βλέπω τὴν Σὰρπ χωρὶς ν' ἀνατριχιάσω. Ἡ μαϊμουδίτσα μου μὲ τὰ μαῦρα μάτια δὲν εἶνε προωρισμένη νὰ γείνῃ τόσον ἄσχημον καὶ δυστυχὲς πλάσμα. Καὶ ἰδού, ὁ Μαίηναρδ, ὁ καλλίτερος ἄνθρωπος τῆς κομητείας, χρυσὸς ἄνθρωπος, σὲ ἀγαπᾷ ὡσὰν τὰ μάτια του. Καὶ σὺ τὸν ἀγαπᾷς, μαϊμουδίτσα, ἂν καὶ φαίνεσαι τόσον ἀνυπότακτος εἰς τὸν γάμον.

— Ὄχι, ὄχι, μὴν τὸ λέγετε αὐτό· δὲν εἰμπορῶ νὰ τὸν πάρω.

— Διατί, τρελλοκόριτσο; Σὺ δὲν εἰξεύρεις τὸν ἑαυτόν σου· ἀλλὰ ὅλοι εἰξεύρουν ὅτι τὸν ἀγαπᾷς. Ἡ μιλαίδη πολλάκις μοῦ εἶπε ὅτι ἦτο βεβαία περὶ τούτου· εἶδε μὲ ὁποίαν ὑπερηφάνειαν πριγκιπίσσης φέρεσαι πρὸς αὐτόν· καὶ ὁ Ἀντώνιος ἐπίσης νομίζει ὅτι ἀγαπᾷς τὸν Τζίλφιλ. Εἰπέ μου, ποῖος σοῦ ἔβαλεν εἰς τὸ κεφάλι ὅτι δὲν θέλεις νὰ τὸν συζευχθῇς;

Ἡ Αἰκατερίνα ἐκ τῶν σφοδρῶν ὀλολυγμῶν δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ. Ὁ σὶρ Χριστοφόρος ἔθηκε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου της λέγων·

— Σήκω Τίνα μου, σήκω κόρη μου· δὲν εἶσαι καλὰ σήμερον. Πήγαινε νὰ ἡσυχάσῃς, μικρά μου. Ὅταν γείνῃς καλὰ θὰ ἰδῇς τὰ πράγματα ὅλως διόλου διαφορετικά. Συλλογίσου ὅσα σοῦ εἶπα, καὶ ἐνθυμήσου ὅτι μετὰ τὸν γάμον τοῦ Ἀντωνίου ὁ μεγαλείτερός μου πόθος εἶνε νὰ σὲ ἐνώσω διὰ παντὸς μὲ τὸν Μαίηναρδ. Δὲν θέλω οὔτε ἰδιοτροπίας, οὔτε τρέλλας, οὔτε ἀνοησίας.

Τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις εἶπε μετά τινος αὐστηρότητος, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον προσεῖπε διὰ παραμυθητικοῦ τόνου·

— Μὴν κλαίῃς πλέον, καὶ κύτταξε νὰ εἶσαι καλὴ μαϊμουδίτσα· πήγαινε ν' ἀναπαυθῇς καὶ προσπάθησε νὰ κοιμηθῇς.

Ἡ Αἰκατερίνα ἀνηγέρθη τοῦ ὑποποδίου, ἐγονυπέτησε, ἔλαβε τὴν χεῖρα τοῦ γηραιοῦ βαρόνου κατησπάσθη αὐτὴν καταβρέχουσα ἅμα διὰ τῶν δακρύων της καὶ ἐξῆλθε τοῦ δωματίου τρέχουσα.

Πρὸ τῆς ἑσπέρας ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου εἶχε μάθῃ παρὰ τοῦ θείου του τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μετὰ τῆς Αἰκατερίνης συνεντεύξεως.

Εἶπε καθ' ἑαυτόν·

— Ἂν ἠδυνάμην νὰ τῇ ὁμιλήσω σοβαρῶς, ἴσως θὰ κατώρθωνα νὰ τὴν πείσω νὰ κρίνῃ τὰ πράγματα λογικώτερον. Ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὁμιλήσω πρὸς αὐτὴν ἐντὸς τοῦ μεγάρου χωρὶς νὰ μᾶς διακόψουν, δυσκόλως δὲ θὰ ἠδυνάμην νὰ τὴν ἴδω ἀλλοῦ χωρὶς νὰ τὸ μάθῃ ἡ Βεατρίκη.

Τέλος ἀπεφάσισε νὰ ἐμπιστευθῇ τὸ σχέδιόν του εἰς τὴν μὶς Ἔσχερ, ὅτι δηλαδὴ ἐσκόπει νὰ συνδιαλεχθῇ κατ' ἰδίαν πρὸς τὴν Αἰκατερίναν ὅπως καταπραΰνῃ αὐτὴν καὶ καταπείσῃ νὰ συμμερισθῇ τὴν ἀγάπην τοῦ Τζίλφιλ.

Τὴν ἑσπέραν καθώρισεν ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ τὴν στιγμὴν καὶ τὸ μέρος τῆς συνεντεύξεως καὶ ἀνεκοίνωσε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν μὶς Ἔσχερ, ἥτις ἐπεδοκίμασεν αὐτὸ πληρέστατα.

— Ὁ Ἀντώνιος, εἶπε καθ' ἑαυτήν, θὰ κάμῃ καλὰ νὰ ὁμιλήσῃ σαφῶς καὶ σοβαρῶς εἰς τὴν μὶς Σάρτην. Παρὰ πολλὴν ὑπομονὴν καὶ παρὰ πολλὴν ἀγαθότητα τῇ ἔδειξε ἀφ' οὗ μάλιστα αὐτὴ φέρεται τόσον ἀπρεπῶς.

Ἡ Τίνα τὴν ἡμέραν ὅλην ἀπέμεινε κλινήρης, ἔτυχε δὲ πολλῶν περιποιήσεων διότι ὁ σὶρ Χριστοφόρος ἐγνώρισεν εἰς τὴν λαίδην Σέβερελ τὰ κατὰ τὴν κατάστασιν τῆς Τίνας. Ἀλλ' αἱ περιποιήσεις ἐκεῖναι παρηνώχλουν τόσον πολὺ τὴν Αἰκατερίναν, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ καταβῇ εἰς τὸ πρόγευμα τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν καὶ ἐδήλωσεν ὅτι εἶνε καθ' ὁλοκληρίαν ὑγιής, εἰ καὶ ἠσθάνετο σφοδροὺς παλμοὺς ἔν τε τῇ κεφαλῇ καὶ τῇ καρδίᾳ. Ἡ ἐν τῷ κοιτῶνι ἀπομόνωσις τῇ ἦτο ἀνυπόφορος. Ἐνεκοίει ἀπελπισίαν εἰς αὐτὴν ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ εἶνε ἐκτεθειμένη εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἄλλων καὶ νὰ ὁμιλῇ πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ πάλιν ἦτο προτιμότερον τοῦ νὰ εἶνε μόνη. Αἱ ἴδιαι σκέψεις αὐτῆς τὴν κατεπτόουν, τὴν κατετρόμαζεν ἡ ἀμείλικτος διαύγεια μεθ' ἧς αἱ εἰκόνες τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος παρουσιάζοντο εἰς τὴν φαντασίαν της. Πρὸς δὲ ἕτερον αἴσθημα παρώτρυνεν αὐτὴν νὰ κατέλθῃ τοῦ θαλάμου της. Ἴσως ἠδύνατο νὰ εὕρῃ εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλήσῃ κατὰ μόνας εἰς τὸν λοχαγὸν Οὐεϊμπράου καὶ νὰ ἐκσφενδονήσῃ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ ὅλον τὸ μῖσος καὶ τὴν περιφρόνησιν, ἅτινα κατέφλεγον τὴν καρδίαν της. Ἡ εὐκαιρία αὕτη ἐπῆλθεν ὅλως ἀπροσδοκήτως.

Ἡ λαίδη Σέβερελ παρεκάλεσε τὴν Αἰκατερίναν νὰ φέρῃ ἐκ τοῦ δωματίου της ὑποδείγματά τινα κεντήματος· ὁ δὲ λοχαγὸς ἐξελθὼν τῆς αἰθούσης συνήντησεν αὐτὴν κατερχομένην.

— Αἰκατερίνα, τῇ εἶπε, θεὶς τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ βραχίονός της, ἔρχεσθε σᾶς παρακαλῶ, εἰς τὸ Ρούκορι τὴν μεσημβρίαν; Ἔχω κᾶτι νὰ σᾶς ὁμιλήσω καὶ πρέπει νὰ εἴμεθα μόνοι. Δὲν εἰμπορῶ νὰ σᾶς ὁμιλήσω ὅπως θέλω εἰς τὸ μέγαρον.

Ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου παρετήρησε μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἐπὶ τῆς μορφῆς τῆς Αἰκατερίνης διεχύθη ταχεῖα ἔκφρασις χαρᾶς. Ἡ Τίνα ἀπεκρίθη εὐσταθῶς «Ναί», εἶτα ἀπέσυρε τὸν βραχίονά της καὶ ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον της.

Ἡ μὶς Ἔσχερ ἐτολύπευε μέταξαν, ἐπιθυμοῦσα ν' ἀμιλληθῇ κατὰ τὸ κέντημα πρὸς τὴν λαίδην Σέβερελ, ἡ δὲ λαίδη Ἔσχερ ἠρκεῖτο κρατοῦσα παθητικῶς τὰ μετάξινα νήματα. Ἡ λαίδη Σέβερελ εἶχε παρ' αὐτὴν πάντα τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὸ χειροτέχνημα αὐτῆς, ἡ δὲ Αἰκατερίνα φρονοῦσα ὅτι δὲν ἦτο χρήσιμος εἴς τι ἀνῆλθε εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν καὶ ἐκάθισε παρὰ τὸ κλειδοκύμβαλον. Κάλλιστον μέσον ὅπως διέλθῃ τὰς μακρὰς πυρετώδεις στιγμάς, αἵτινες ἐχώριζον αὐτὴν ἀπὸ τῆς μεσημβρίας, ἦτο νὰ βυθισθῇ εἰς τὰς μελῳδικὰς παραφορὰς τῆς μουσικῆς. Ὁ *Μεσσίας* τοῦ Χαῖνδελ εὑρέθη ἀνοικτὸς ἐπὶ τοῦ ἀναλογίου εἰς τὸ μέρος τοῦ χοροῦ *All we like sheeh* (Πάντες ἡμεῖς ὡς πρόβατα) καὶ ἡ Αἰκατερίνα παρεδόθη εἰς θυελλώδη ἐκτέλεσιν τοῦ δυσχεροῦς καὶ μεγαλοπρεποῦς τούτου μέλους. Ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὸ τόσον ἐντελῶς κατὰ τὰς μᾶλλον εὐτυχεῖς αὐτῆς στιγμάς· ἀλλ' ὅλον τὸ πάθος τοῦ δυστυχοῦς αὐτῆς ἔρωτος συνεκεντροῦτο ἐν τῷ σπασμῷδει ἀγῶνι ὃν ἀπῄτει ἡ μουσικὴ αὕτη, ἀπαραλλάκτως ὡς ἡ ὀδύνη μεταδίδει νέαν δύναμιν εἰς τὸν ἐναγκαλισμὸν τοῦ καταποντιζομένου ναυαγοῦ, καὶ ὡς αὐτὸς ἔτι ὁ τρόμος παράγει ἐκ τῆς ἀδυναμίας κραυγὴν διάτορον, μακρὰν ἐξικνουμένην.

Τὴν ἑνδεκάτην ὥραν καὶ ἡμίσειαν διεκόπη ὑπὸ τῆς λαίδης Σέβερελ, εἰπούσης αὐτῇ·

— Τίνα, κατέβα σὲ παρακαλῶ νὰ κρατήσῃς τὸ μετάξι διὰ τὴν μὶς Ἔσχερ. Ἡ λαίδη Ἔσχερ καὶ ἐγὼ θὰ ἐξέλθωμεν μὲ ἄμαξαν πρὸ τοῦ γεύματος.

Ἡ Αἰκατερίνα κατέβη, διανοουμένη πῶς θὰ κατώρθου νὰ ἐκφύγῃ ἐγκαίρως ὅπως τὴν μεσημβρίαν εὑρεθῇ εἰς τὸ δάσος τῶν Κορωνῶν. Οὐδὲν ἠδύνατο νὰ κωλύσῃ αὐτὴν τοῦ νὰ μεταβῇ ἐκεῖ· οὐδὲν ἠδύνατο ν' ἀποστερήσῃ αὐτὴν τῆς πολυτίμου ἐκείνης στιγμῆς, τῆς τελευταίας ἴσως, καθ' ἣν ἠδύνατο νὰ ἐκφράσῃ τί ἐνεκόχλαζεν ἐν τῇ καρδίᾳ της. Μετὰ τὴν κόρεσιν ἐκείνην τῆς ἐκδικήσεώς της ἀγογγύστως θὰ ὑπέμενε τὰ πάντα.

Ἀλλὰ μόλις ἐκάθισε κρατοῦσα τὴν κιτρίνην μέταξαν, ἡ μὶς Ἔσχερ εἶπεν αὐτῇ φιλοφρόνως·

— Ἠξεύρω ὅτι σήμερον τὴν μεσημβρίαν ἔχετε συνέντευξιν μὲ τὸν λοχαγὸν Οὐεϊμπράου. Δὲν θὰ σᾶς κρατήσω ἐδῶ περισσότερον τοῦ δέοντος.

— Λοιπόν, τῇ ἔκαμε λόγον δι' ἐμέ, διελογίσθη ἡ Αἰκατερίνα. Αἱ δὲ χεῖρες αὐτῆς κρατοῦσαι μέταξαν ἤρχισαν νὰ τρέμωσι.

Ἡ μὶς Ἔσχερ ἐξηκολούθησε διὰ τοῦ αὐτοῦ φιλόφρονος τόνου

— Εἶνε ἀγγαρεία αὐτὸ τὸ ὁποῖον κάμνετε. Σᾶς ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην μου διότι ὑποφέρετε δι' ἐμὲ τὴν ἐνόχλησιν ταύτην.

— Κάμμίαν εὐγνωμοσύνην δὲν μοῦ χρεωστεῖτε, εἶπεν ἡ Αἰκατερίνα, ἀδυνατοῦσα πλέον νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὀργήν της. Τὸ κάμνω μόνον καὶ μόνον διότι μοῦ εἶπεν ἡ λαίδη Σέβερελ νὰ τὸ κάμω.

Οὐδ' ἡ μὶς Ἔσχερ ἠδυνήθη ἐπὶ πλέον ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ἣν εἶχε νὰ ἐπιπλήξῃ τὴν μὶς Σάρτην διὰ τὸ ἀπρεπὲς τῆς διαγωγῆς αὐτῆς.

Μετὰ προσποιητῆς δὲ συμπαθείας εἶπε·

— Μὶς Σάρτη, λυποῦμαι πολὺ διότι δὲν συγκρατεῖτε ὅσον πρέπει τὸν ἑαυτόν σας. Αὐτὸς ὁ τρόπος τοῦ ν' ἀφίνεσθε εἰς ἀσυγχώρητα αἰσθήματα σᾶς βεβαιῶ ὅτι πολὺ σᾶς ταπεινόνει.

— Ποῖα ἀσυγχώρητα αἰσθήματα; εἶπεν ἡ Αἰκατερίνα καταρρίψασα τὰς χεῖρας καὶ προσηλώσασα τοὺς μεγάλους μαύρους ὀφθαλμούς της ἐπὶ τῆς μὶς Ἔσχερ.

— Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ σᾶς εἴπω περισσότερα. Μ' ἐννοεῖτε πολὺ καλά. Καλέσατε εἰς βοήθειάν σας τὸ αἴσθημα τοῦ καθήκοντος. Πολὺ λυπεῖτε τὸν λοχαγὸν Οὐεϊμπράου μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον σας.

— Σᾶς εἶπεν ὅτι τὸν λυπῶ μὲ τὸν τρόπον μου;

—Ναί· βεβαίως· εἶνε πολὺ δυσαρεστημένος διότι φέρεσθε πρὸς αὐτὸν ὡς νὰ τὸν εἴχετε ἐχθρόν. Σᾶς βεβαιῶ ὅτι καὶ ἐκεῖνος καὶ ἐγὼ θέλομεν πολὺ τὸ καλόν σας, καὶ λυπούμεθα διότι τρέφετε τοιαῦτα αἰσθήματα δι' ἡμᾶς.

—Ὁ λοχαγὸς εἶνε πολὺ καλός, εἶπε πικρῶς ἡ Αἰκατερίνα, καὶ ποῖα αἰσθήματα λέγει ὅτι τρέφω ἐναντίον του;

Ὁ τόνος οὗτος ἐπηύξησε τὴν ὀργὴν τῆς μὶς Ἔσχερ. Ἐν τῷ πνεύματι αὐτῆς ἐνυπῆρχεν ἔτι ἀόριστος ὑπόνοια ὅτι ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου δὲν εἶπεν αὐτῇ τὴν ἀλήθειαν ὡς πρὸς τὰς μετὰ τῆς Αἰκατερίνης σχέσεις του. Ἡ ὑπόνοια αὕτη, μᾶλλον ἢ ἡ ὀργὴ παρώρμησεν αὐτὴν νὰ εἴπῃ τι ὅπως βεβαιωθῇ. Συγχρόνως δὲ τὴν κατέλαβεν ὁ πειρασμὸς νὰ ταπεινώσῃ τὴν Αἰκατερίναν.

— Ὑπάρχουν πράγματα διὰ τὰ ὁποῖα δὲν μοὶ ἀρέσκει νὰ ὁμιλῶ, μὶς Σάρτη. Δὲν ἐννοῶ πῶς μία κόρη εἰμπορεῖ ν' ἀγαπᾷ ἕνα ἄνθρωπον, ὅστις δὲν τῇ ἔδωκε ποτὲ τὴν ἐλαχίστην ἐνθάρρυνσιν· αὐτὴ εἶνε ἡ γνώμη καὶ τοῦ λοχαγοῦ Οὐεϊμπράου, καθὼς μοὶ εἶπε.

—Σᾶς τὸ εἶπε αὐτό; σᾶς τὸ εἶπε; ὑπέλαβεν ἡ Αἰκατερίνα γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ, ὠχρὰ ἔχουσα τὰ χείλη, καὶ ἀνεγερθεῖσα βιαίως.

— Βεβαίως μοὶ τὸ εἶπε· ἠναγκάσθη νὰ μοὶ τὸ εἴπῃ μετὰ τὴν παράδοξον διαγωγήν σας.

Ἡ Αἰκατερίνα οὐδὲν ἀπήντησεν, ἀλλ' ἐξῆλθεν ὁρμητικῶς τοῦ δωματίου.

Ἰδέτε αὐτὴν τρέχουσαν κάτωχρον διὰ τῶν διαδρόμων, τῆς κλίμακος τῆς πινακοθήκης! Οἱ ἐξαστράπτοντες ὀφθαλμοί της, τὰ πελιδνὰ χείλη της, τὸ σιγηλόν της βῆμα, καθιστῶσιν αὐτὴν ὁμοίαν πρὸς Μαινάδα μᾶλλον ἢ πρὸς γυναῖκα. Ὁ ἥλιος τῆς μεσημβρίας καταυγάζει ἐπὶ τῶν ὅπλων τῆς πινακοθήκης ἀντανακλώμενος, ἐπὶ τῶν κολεῶν καὶ τῶν μεταλλίνων λαβῶν. Ναί, ἐνταῦθα ἀνάκεινται φονικὰ ὅπλα. Ἐν τῇ πανοπλίᾳ ἐκείνῃ εὑρίσκεται ἓν ἐγχειρίδιον· τὸ γνωρίζει, ὁρμᾷ, ἁρπάζει αὐτό, καὶ τὸ κρύπτει εἰς τὸν κόλπον της.

Μετὰ μίαν στιγμὴν διατρέχει τὴν ἀτραπόν, δι' ἐπενδύτου κεκαλυμμένη, καὶ διευθύνεται πρὸς τὸ βαθύσκιον δάσος τῶν Κορωνῶν. Σπεύδει, μηδόλως προσέχουσα εἰς τὰ βροχηδὸν καταπίπτοντα ἐπ' αὐτῆς κίτρινα φύλλα· δὲν αἰσθάνεται τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας της. Ἡ χεὶρ αὐτῆς συνθλίβει τὴν λαβὴν τοῦ ἐγχειριδίου.

Ἀφικνεῖται εἰς τὸ δάσος τῶν Κορωνῶν· φθάνει ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν συμπεπλεγμένων κλάδων. Ἡ καρδία της πάλλεται, ὡς μέλλουσα νὰ συντριβῇ, ὡσεὶ ἕκαστος παλμὸς αὐτῆς μέλλει νὰ ᾖ ὁ ἔσχατος. Ὑπομονή! μετ' ὀλίγον θὰ ἔλθῃ ἐκεῖνος. Θὰ ἔλθῃ εἰς συνάντησίν της μὲ τὸ ὑποκριτικόν του μειδίαμα, φρονῶν ὅτι αὕτη ἀγνοεῖ τὴν βδελυρίαν του· καὶ θὰ ἐμπήξῃ τὸ ἐγχειρίδιόν της εἰς τὴν καρδίαν του.

Δυστυχὴς κόρη! δυστυχὴς κόρη! Αὐτὴ ἡ μηδὲ τὸ ἐλάχιστον ἔντομόν ποτε θανατώσασα, σκοπεύει νῦν ἐν τῇ μανίᾳ της νὰ φονεύσῃ τὸν ἄνθρωπον οὗ ἡ φωνὴ μόνη ἀφῄρει ἀπ' αὐτῆς πᾶσαν δύναμιν καὶ πᾶσαν θέλησιν! Ἀλλὰ τί βλέπει κατακείμενον ἐπὶ τῶν ξηρῶν τῆς ἀτραποῦ φύλλων;

Θεέ μου! εἶνε ἐκεῖνος! ἐκτάδην κατακείμενος, ἀναίσθητος. Εἶνε ἀσθενής, εἶνε λιπόθυμος. Ἡ χεὶρ αὐτῆς παραιτεῖ τὸ ἐγχειρίδιον· ὁρμᾷ πρὸς αὐτόν· οἱ ὀφθαλμοί του εἶνε ἀπλανεῖς, δὲν τὴν βλέπει. Γονυπετεῖ, λαμβάνει εἰς τὴν ἀγκάλην της τὴν προσφιλῆ κεφαλήν, καὶ ἀσπάζεται τὸ κατάψυχρον μέτωπον.

— Ἀντώνιε, Ἀντώνιε! εἶμαι ἐγώ, εἶνε ἡ Γίνα! Ὦ! ὁμίλησέ μου!.. Θεέ μου! ἀπέθανε!..

ΙΓ'.

— Ναί, Μαίηναρδ, ἔλεγεν ὁ σὶρ Χριστοφόρος πρὸς τὸν Τζίλφιλ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ, ἔχω παρατηρήσῃ ὅτι ὅλα τὰ σχέδια τὰ ὁποῖα ἐσχημάτισα εἰς τὴν ζωήν μου κατώρθωσα νὰ τὰ πραγματοποιήσω. Εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς προσέχω πολὺ εἰς τοὺς συνδυασμούς μου καὶ ἔπειτα ἐπιδιώκω μετ' ἐπιμονῆς τὴν ἐκτέλεσίν των. Ἡ μόνη μου δύναμις εἶνε ἡ ἰσχυρὰ θέλησίς μου. Εἶνε πολὺ εὐχάριστον νὰ βλέπῃ τις ἐπιτυγχάνοντα τὰ σχέδιά του. Τὸ ἔτος τοῦτο, ἐπὶ παραδείγματι εἶνε τὸ εὐτυχέστερον ἔτος τῆς ζωῆς μου μετὰ τὸ 53, κατὰ τὸ ὁποῖον ἔγεινα κύριος τοῦ οἰκογενειακοῦ μου πύργου καὶ ἐνυμφεύθην τὴν Ἐρριέτην. Ἡ ἀνακαίνισις καὶ διακόσμησις τοῦ μεγάρου ἔληξεν αἰσίως· ὁ γάμος τοῦ Ἀντωνίου, ὁ θερμότερός μου πόθος, πραγματοποιεῖται κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μου· καὶ μετ' ὀλίγον θ' ἀγοράσετε ἕνα δακτύλιον γάμου διὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον τῆς Τίνας. Μὴ σείετε τὴν κεφαλήν σας ἀπελπιστικῶς· ὅταν κάμω προφητείαν τινα εἶνε σπάνιον νὰ μὴ ἐκπληρωθῇ. Ἀλλ' ἡ ὥρα εἶνε δώδεκα καὶ τέταρτον. Πρέπει νὰ ὑπάγω εἰς τὸ δάσος τῶν μελιῶν διὰ νὰ ἴδω τὸν Μάρκαμ καὶ νὰ συννενοηθῶ μαζί του περὶ τῆς ὑλοτομήσεως. Αἱ γηραιαί μου μελίαι πολὺ θὰ στενάξουν ἐξ αἰτίας τοῦ γάμου τούτου, ἀλλά...

Ἡ θύρα ἀνεῴγη αἴφνης, καὶ ἡ Αἰκατερίνα, ἀλλόφρων καὶ πνευστιῶσα, τοὺς ὀφθαλμοὺς διεσταλμένους ἔχουσα ἐκ τοῦ τρόμου, ὥρμησεν εἰς τὸ δωμάτιον, περιέβαλε διὰ τῶν βραχιόνων της τὸν τράχηλον τοῦ σὶρ Χριστοφόρου κραυγάζουσα: ὁ Ἀντώνιος... ἀπέθανε!.. εἰς τὸ δάσος τῶν Κορωνῶν. Εἶτα δὲ κατέπεσεν ἀναίσθητος ἐπὶ τοῦ δαπέδου.

Αὐτοστιγμεὶ ὁ σὶρ Χριστοφόρος εὑρέθη ἐκτὸς τοῦ δωματίου, ὁ δὲ Τζίλφιλ ἔλαβε τὴν Αἰκατερίναν ἐν τῇ ἀγκάλῃ του. Ἐν ᾧ δὲ μετῆγεν αὐτὴν εἰς τὸ ἀνάκλιντρον ἠσθάνθη σκληρόν τι καὶ βαρὺ ὑπὸ τὴν ἐσθῆτα αὐτῆς, Τί ἦτο τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο; δὲν ἦτο φόβος μήπως τὴν τραυματίσῃ; ἔτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἐξέβαλε τὸ ἐγχειρίδιον.

Ὁ Μαίηναρδ ἐφρικίασε. Ἠθέλησε ἄρα ν' αὐτοχειριασθῇ ἡ Τίνα ἢ μή... φρικώδης δὲ ὑπόνοια κατέλαβεν αὐτόν. «Ἀπέθανεν εἰς τὸ δάσος τῶν Κορωνῶν!» Ἠσθάνθη φρίκην ἐπὶ τῇ ὑπονοίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἐξέβαλε τὸ ἐγχειρίδιον ἐκ τῆς θήκης του. Ὄχι! οὐδὲν ἴχνος αἵματος ὑπῆρχεν ἐπ' αὐτοῦ· ὁ Μαίηναρδ ἀπέκρυψε τὸ ὅπλον σκοπὸν ἔχων νὰ ἐπαναθέσῃ αὐτὸ εἰς τὴν θέσιν του. Ἀλλὰ διατί ἡ Αἰκατερίνα ἔλαβε τὸ ἐγχειρίδιον ἐκεῖνο; τί εἶχε συμβῇ εἰς τὸ δάσος τῶν Κορωνῶν; ὁ θάνατος τοῦ Ἀντωνίου μὴ ἦτο ἁπλῆ ὀπτασία τοῦ τεταραγμένου πνεύματός της.

Ἐφοβήθη νὰ κρούσῃ τὸν κώδωνα, ἐφοβήθη νὰ καλέσῃ τινά. Τί θὰ ἔλεγεν ἄραγε ἡ Αἰκατερίνα ἐξυπνοῦσα; Δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν ἀφήσῃ, καὶ ὅμως ἡ συνείδησίς του τὸν ἔτυπτε διότι δὲν παρηκολούθησε τὸν σὶρ Χριστοφόρον. Στιγμὴ μόλις ἤρκεσεν ὅπως διανοηθῇ καὶ αἰσθανθῇ πάντα ταῦτα, ἀλλ' ἡ στιγμὴ αὕτη ἦτο πλήρης ἀγωνίας. Τί νὰ πράξῃ ὅπως ἀναζωογονήσῃ τὴν Αἰκατερίναν; Εὐτυχῶς φιάλη πλήρης ὕδατος εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ σὶρ Χριστοφόρου. Θὰ τὴν ραντίσῃ δι' αὐτοῦ. Ἴσως ἡ Αἰκατερίνα συνέλθῃ πρὶν γείνῃ ἀνάγκη νὰ καλέσῃ τινά.

Ἐν τούτῳ ὁ σὶρ Χριστοφόρος ἐχώρει ἐν σπουδῇ πρὸς τὸ δάσος τῶν Κορωνῶν· τὸ πρόσωπον αὐτοῦ φαιδρὸν καὶ ἤρεμον πρὸ μικροῦ ἐξέφραζε φόβον τώρα.

Ὁ Μπάτς διερχόμενος ἐγγύθεν, ἤκουσεν αἴφνης τὰς ἀνησυχαστικὰς ὑλακὰς τοῦ Ροῦπερτ, καὶ ὁρμήσας πρὸς τὸ μέρος ὅθεν προήρχετο ὁ θόρυβος, συνήντησε τὸν βαρόνον καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος ἔμελλε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ δάσος.

Τὸ βλέμμα τοῦ σὶρ Χριστοφόρου κατεπτόησεν αὐτόν, οὐδὲν δ' εἰπὼν ἐβάδισε παρὰ τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, ἐν ᾧ ὁ Ροῦπερτ ὥρμα ἐμπρὸς διὰ τῶν ξηρῶν φύλλων ρινηλατῶν. Μόλις ἐξαφανισθεὶς διὰ μεταβολῆς τόνου τῆς ὑλακῆς του ἀνήγγειλεν ὅτι εὗρέ τι· παρευθὺς δὲ ὑπέστρεψεν ὁρμητικῶς ἐκ δενδροφύτου γηλόφου. Ὁ σὶρ Χριστοφόρος καὶ ὁ Μπάτς ἐστράφησαν ὅπως ἀναβῶσι τὸ πρανὲς ἐκεῖνο ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Ροῦπερτ. Ὁ θορυβώδης τῶν κορωνῶν κρωγμός, ὁ κρότος τῶν ξηρῶν φύλλων ἅτινα ἐπάτουν οἱ πόδες αὐτῶν, ἐνεποίουν πένθιμον ἐντύπωσιν εἰς τὸν βαρόνον.

Ἀνῆλθον τὴν κορυφὴν τοῦ γηλόφου καὶ ἤρξαντο καταβαίνοντες. Ὁ σὶρ Χριστοφόρος βλέπει ἐρυθρόν τι πρᾶγμα ἐπὶ τῆς ὑπὸ ξηρῶν φύλλων ἐστρωμένης ἀτραποῦ. Ὁ κύων σταματᾷ, ὁ δὲ σὶρ Χριστοφόρος ἀδυνατεῖ σχεδὸν νὰ προχωρήσῃ. Ὁ Ροῦπερτ ὑποστρέφει λείχει τὴν τρέμουσαν χεῖρά του ὡς διὰ νὰ τῷ εἴπῃ «θάρρος!» καὶ χωρεῖ ὅπως ὀσφρανθῇ τὸ ἐκτάδην κείμενον σῶμα. Ναί, εἶνε σῶμα... τὸ σῶμα... τοῦ Ἀντωνίου! Ἰδοὺ ἡ λευκὴ χεὶρ του συνθλίβουσα ἔτι φύλλα. Οἱ ὀφθαλμοί του εἶνε ἡμιάνοικτοι, ἀλλὰ δὲν αἰσθάνονται τὰς ἀκτῖνας, ἃς ὁ ἥλιος βάλλει κατ' αὐτῶν διὰ τοῦ φυλλώματος τῶν κλάδων.

Ἀλλὰ θὰ εἶνε λιπόθυμος· ἐξάπαντος. Ὁ σὶρ Χριστοφόρος γονυπετεῖ, λύει τὸν λαιμοδέτην, ἀνοίγει τὸ ἐσωκάρδιον καὶ θέτει τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῆς καρδίας του. Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε νεκρός... ὄχι... δὲν εἶνε δυνατόν. Μακρὰν ἡ τοιαύτη σκέψις!...

— Τρέξε, Μπάτς, τρέξε γρήγορα νὰ ζητήσῃς βοήθειαν· θὰ τὸν ὑπάγωμεν εἰς τὸ σπίτι σου. Στεῖλε κανένα εἰς τὸ μέγαρον νὰ φωνάξουν τὸν κύριον Τζίλφιλ ἢ τὸν Οὐόρεν. Εἰπέ τους νὰ καλέσουν τὸν Χάρτ, καὶ ἃς γνωστοποιήσουν εἰς τὴν

Μιλαίδην καὶ εἰς τὴν μὶς Ἔσχερ ὅτι ὁ Ἀντώνιος εἶνε ἀσθενής.

Ὁ Μπάτς ἀπῆλθε δρομαίως, ὁ δὲ βαρόνος ἀπέμεινε μόνος, γονυπετὴς παρὰ τὸ σῶμα. Τὰ νεαρὰ καὶ εὐλύγιστα μέλη, αἱ ὡραῖαι παρειαί, τὰ ἁβρὰ χείλη, αἱ λεπτοφυεῖς χεῖρες, κατάκεινται πάντα χαμαὶ ψυχρὰ καὶ ἄκαμπτα, ἡ δὲ γηραιὰ μορφὴ κύπτει ἐπ' αὐτῶν ἐν σιγηλῇ ἀγωνίᾳ, αἱ γηραιαὶ χεῖρες ἀναζητοῦσι τρέμουσαι σημεῖόν τι ἀναγγέλλον ὅτι ἡ ζωὴ δὲν ἀπῆλθεν ἀνεπιστρεπτεί.

Ὁ Ροῦπερτ παρίσταται ὁμοίως ἐκεῖ, ἄγρυπνος, λείχων ὁτὲ μὲν τὰς χεῖρας τοῦ νεκροῦ, ὁτὲ δὲ τὰς τοῦ κυρίου του, εἶτα δὲ τρέχων ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Μπάτς ὡσεὶ ἤθελε νὰ παρακολουθήσῃ αὐτὸν καὶ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐπάνοδόν του, ἀλλ' ἀμέσως ὑποστρέφων, ἀδυνατῶν νὰ ἐγκαταλίπῃ μόνον ἐν τῇ ὀδύνῃ τὸν κύριον αὐτοῦ.

[Ἕπεται συνέχεια].

ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΚΡΗΤΕΣ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον].

Ζ'.

Πρωΐαν τινὰ ἤλαυνον διὰ τοῦ ἐλαιοφύτου πεδίου τῶν Χανίων, βαίνων πρὸς τὸ χωρίον Θέρισσον ὅπως μεταβῶ ἐκεῖθεν εἰς μίαν τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τῶν Λευκῶν Ὀρέων. Τὴν σύμπτωσιν ἐθεώρησα εὐτύχημα, καθόσον παρείχετό μοι οὕτω ἡ εὐκαιρία νὰ ἴδω ἓν τῶν ὡραιοτάτων καὶ πολεμικωτάτων χωρίων τῆς Κυδωνίας. Διήλθομεν τὸ χωρίον Μουρνιές, καὶ ἀφέντες τοὺς ὡραίους κήπους τῆς πεδιάδος εἰσήλθομεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς καλλιρρόου ἁγίας Βαρβάρας, ὁπόθεν μετὰ μικρὰν πορείαν εἰσήλθομεν εἰς μακρὰν φάραγγα. Ἡδέως ἐλάλουν ἐκεῖ εὔστομα πτηνά, καὶ ροδοδάφναι, γλυκὺ ἄρωμα ἀναδίδουσαι, ἐστόλιζον τὴν χαράδραν, καὶ ἠρωμάτιζον τὴν ἀτμοσφαῖραν τῆς διασφάγος τοῦ Θερίσσου, ἣν διηρχόμεθα τότε βαίνοντες πρὸς τὸ ὁμώνυμον χωρίον. Πελώριοι βράχοι καὶ κρημνοὶ ὑψοῦντο ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν. Ἡ βλάστησις ἐσφρίγα πανταχοῦ, παρὰ πᾶν δὲ τὸ φορτικὸν θάλπος τῆς πεδιάδος, ἔαρος αὔρα ἐπέπνεεν εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ φάραγγα. Δροσοστάλακτοι κλάδοι ἀπέφρασσον πολλάκις τὸν δρόμον ἡμῶν. Ὁ κορμὸς τῆς εὐκάμπτου ροδοδάφνης ἐνέδιδεν ὑπὸ τὸ βάρος τῶν βημάτων μας, ἀλλ' ἡμῶν παρερχομένων, ὠρθοῦτο πάλιν ἀβλαβής, καὶ ἐξηκολούθει βαπτίζων τὰ ἐπιμήκη φύλλα καὶ τὰ ὑπόλευκα ἢ ἐρυθρότατα ἄνθη εἰς τὸ μικρὸν ῥεῦμα τοῦ ὕδατος, ὅπερ κελαρύζον κατέβρεχε τὰς ῥίζας του, καὶ ἤρδευε τὰς περὶ ζ ἐλαίας, τὰς βάτους, τοὺς αὐτοφυεῖς θάμνους, καὶ τὰ καλλιεργούμενα δένδρα. Τὴν αὐτὴν μὲ ἡμᾶς ἀκολουθοῦντας ὁδὸν εἴδομεν, ἐντὸς τῆς φάραγγος, χωρικοὺς χριστιανοὺς πορευομένους εἰς Θέρισσον. Ἡ ὁδοιπορικὴ φαιδρότης συνέσφιγξε μετὰ μικρὸν τὰς στιγμιαίας ἐκείνας, ἀλλ' εἰλικρινεῖς σχέσεις. Τὴν ὥραν ἐκείνην διηρχόμεθα κάτωθι κρημνωδεστάτου βράχου. Ἀγερώχως ὠρθώθη ἐπὶ τῶν ἀναβολέων αὐτοῦ ὁ μεσῆλιξ ἀγρότης, καὶ δεικνύων μοι τὰς κορυφὰς τῶν δυσβάτων θέσεων, «ἑκατὸν ἑξῆντα Τούρκους ἐσκοτώσαμεν ἐδῶ εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866», μοὶ εἶπε, προφανῶς εὐχαριστημένος. «Ἀφήσαμε καὶ ἐξεράθηκαν τὰ κορμιά τους, καὶ ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς χρόνους ἐρχόμαστε καμμιὰ φορὰ καὶ ἐβλέπαμε τὰ κόκκαλά τους». Εἰς τῶν λόγων ὧν ἕνεκα ἀκοίμητον τηρεῖται ἐν Κρήτῃ τὸ πολεμικὸν μένος τῶν Χριστιανῶν, εἶναι, ὅτι ἕκαστος λόφος καὶ ἑκάστη ὀρεινὴ ἢ δύσβατος τοποθεσία ἔχει καὶ μίαν αἱμοσταγῆ ἀνάμνησιν τῶν Ἐπαναστάσεων ἀπὸ τοῦ 1821 καὶ ἐντεῦθεν. Ὁ ἔφηβος, ὁ εἰς τὰ ἀπόκρημνα ὄρη ἀκολουθῶν τὸν πατέρα ἢ τὸν πρεσβύτερον αὐτοῦ μανθάνει ἐκ τῆς ἀφηγήσεως, ὅτι ἡ θέσις ἐκείνη ὑπῆρξε τὸ θέατρον μιᾶς ὕβρεως τοῦ Τούρκου, ἀλλὰ καὶ ἑνὸς περιφανοῦς ἀντιποίνου τοῦ Χριστιανοῦ. «Βλέπεις ἐκεῖ», λέγει ὁ γέρων πρὸς τὸν ἀκολουθοῦντα μείρακα· «βλέπεις τὸ βουνὸ ἐκεῖνο; Εἰς τὸ εἰκοσιένα ἐκλείσαμε τοὺς Τούρκους». Καὶ ἐκτείνων τὴν δεξιὰν δεικνύει ὁ πρεσβύτης καὶ ὀνομάζει τὰς θέσεις καὶ τὰς φάραγγας ἔνθα ἐπετελέσθη ὑπὸ τῶν χριστιανῶν τὸ ἀφηγούμενον τόλμημα καὶ μία ἐξεδικήθη ὕβρις. Προσεκτικῶς καὶ εὐσεβάστως ἀκούει ὁ μεῖραξ τοῦ ἀφηγουμένου γέροντος· ἐκκαίεται ὁ νεανικὸς ἐνθουσιασμός, ὁ ὀφθαλμὸς ἀστράπτει, καὶ εὐχή, μυχίως ἀνερχομένη, διαστέλλει τὸ χεῖλος τοῦ παιδίου, δεομένου νὰ γίνῃ ἐπανάστασις «διὰ νὰ δοξασθῇ καὶ ἀποκτήσῃ ὄνομα». Ψυχολογῶν πολλάκις ἐπὶ τῶν μορφῶν καὶ τῶν ἐντυπώσεων τῶν χωρικῶν, καὶ ἀνατέμνων τὰς ἀπερίττους αὐτῶν σκέψεις καὶ παρατηρήσεις κατέληγον εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἡσυχάσῃ ἡ Κρήτη ἐὰν δὲν ἑνωθῇ μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ φανατισμὸς τῆς *Ἐθνικῆς Ἰδέας*, ἀκμάζων καὶ ἑδραιούμενος ἀδιαλείπτως, κανονίζει τὰ πάντα ἐν Κρήτῃ, καὶ ὑπέταξε τὰ πάντα ὑπὸ τὸ εὐγενὲς αὐτῆς σύνθημα. Τὸ τριετὲς παιδίον ὅπως καὶ ὁ πολιὸς γέρων καλλιεργεῖ μετ' ἀκαμάτου φανατισμοῦ τὴν ἰδέαν τῆς ἑνώσεως. Αὐτὴν θηλάζει τὸ βρέφος, καὶ αὐτὴν ἐπικαλούμενος συνιστᾷ καὶ ἀφίνει κληρονομίαν ὁ θνήσκων χριστιανός. Εὐθὺς ὡς ὁ Κρὴς ἴδῃ ὀχυρόν τινα τόπον, ἢ ἄλλην θέσιν ἐπιτηδείαν εἰς ἄμυναν καὶ προσβολήν, φαντάζεται ἀμέσως τὴν ἐπανάστασιν,

καὶ στενάζων ἐπιφωνεῖ «Ἄχ! νὰ τόπος νὰ κλείσωμε τοὺς Τούρκους!». Ἐγὼ αὐτός, πόρρω ἱστάμενος, ἀλλ' ἀγρύπνως παρατηρῶν καὶ προσέχων εἰς τὰς ἐντυπώσεις, χωρὶς νὰ φαίνωμαι, ἤκουσα ἐπανειλημμένως ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ἀγροτῶν τὸ ἐπιφώνημα τοῦτο. Ἀλγεῖ ὁ Κρὴς διότι δὲν ἔχει ἤδη κλείσει τὸν ἐχθρόν, καὶ θλίβων σπασμωδικῶς τὴν ἀκτηρίδα τοῦ ὅπλου του (διότι πᾶς Χριστιανός, δυνάμενος νὰ ὁπλοφορῇ, καὶ ἐξερχόμενος τοῦ χωρίου του φέρει πάντοτε ἐπ' ὤμου τὸ *Σασεπὼ* ὅπερ εἶναι κτῆμά του) σκοπεύει μόλις ὁρατὸν κλαδίσκον καὶ τὸν ἀποκόπτει πυροβολῶν. «Καὶ εἰς τὸ κεφάλι τοῦ *μπουρμᾶ*», ἀναφωνεῖ, αἰνιττόμενος τὸν Τοῦρκον.

Τὸ χωρίον Θέρισσον εἶναι ἐξόχως ὀρεινόν. Κείμενον ἐντὸς στενοῦ λαιμοῦ, οὗτινος ὑπέρκεινται δασώδεις βουνοί, διαρρεῖται ὑπὸ ποταμίου τρέχοντος διαρκῶς, φημίζεται δὲ ἐπὶ τῇ καλλονῇ τῶν γυναικῶν καὶ τῇ ἀνδρίᾳ τῶν ἀνδρῶν. Ἐνῷ εἰς τὸ τρίωρον ἀφιστάμενον πεδίον ἐκράτει βαθὺ θερινὸν καῦμα, δροσερὸς ἔπνεεν ἄνεμος εἰς τὸ Θέρισσον, ἡ δὲ ἐλαία μόλις ἤνθει τότε ἐκεῖ, ἐνῷ εἰς τὴν πεδιάδα πρὸ πολλοῦ ὁ καρπός της εἶχεν ἐντελῶς σχηματισθῇ. Ἀφιππεύσαμεν παρὰ τὴν φιλόξενον θύραν χωρικοῦ τινος ἐκ Θερίσσου. Ὁ Μανώλης, ὡς ἐκαλεῖτο ὁ πάνυ εὐγενῶς ζητήσας νὰ ξενίσῃ ἡμᾶς τὴν νύκτα ἐκείνην, εἶναι εἷς τῶν ὡραιοτέρων τύπων οὓς εἶδον κατὰ τὴν ἐν Κρήτῃ διατριβήν μου. Τὸ παράστημα αὐτοῦ καὶ τὸ βάδισμα ἔχει ἀνέκφραστον χάριν. Τὰς παρειάς του καλύπτουσι μόλις ἁβροὶ νεότητος ἴουλοι. Καίτοι νεανίσκος, γίνεται πατὴρ μετὰ μικρόν, ὅτε δὲ τὸν ἠρώτησα περὶ τῆς ἡλικίας του, μοὶ εἶπε μετὰ χάριτος καὶ ἀφελείας ὅλως παιδικῆς, νὰ ἐρωτήσω τὴν μητέρα του, καθόσον αὐτὸς ἀγνοεῖ. Εὐάρεστον κυπαρίσσου εὐωδίαν ἀπέπνεεν ὁ οἶκος τοῦ Μανώλη· ἡ καθαριότης ἦτο ἀνεπίληπτος, εὐχάριστον δὲ ἐντύπωσιν προὐξένει ἡ θέα καὶ τὸ πλῆθος τῶν βαμβακερῶν καὶ μαλλίνων σκεπασμάτων, καὶ τῶν λευκῶν σινδονῶν, ἁπασῶν κατεργασθεισῶν ἐν τῷ χωρίῳ καὶ κατ' οἶκον. Τὴν αὐτὴν καθαριότητα, καὶ τὴν αὐτὴν ἐπάρκειαν τῶν οἰκιακῶν εἰδῶν εὗρον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους οἴκους τοῦ Θερίσσου, οὓς συνέπεσε νὰ ἴδω. Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν προὐξένησέ μοι ἡ κλίνη τοῦ ἀγρότου Μανώλη, λευκὰ παραπετάσματα ἔχουσα, καὶ θύσανον μεταξωτὸν ἐπὶ τῆς κορυφῆς. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ Μανώλης ἦτο νεόνυμφος, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀπανταχοῦ διατάξεως, καὶ ἐκ τῆς θέας τῶν λοιπῶν ἐπίπλων ἐπείθετό τις, ὅτι εἰς τὴν ἔμφυτον ῥοπὴν μᾶλλον, ἢ εἰς τὸ ἐξαιρετικὸν τῆς καταστάσεως αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ ἀποδώσῃ τὴν ἀφθονίαν, πρὸ πάντων ὅμως καὶ ἰδίως τὴν ἀπόλυτον τοῦ οἴκου καὶ τῶν σκευῶν καθαριότητα.

Ἡ φήμη τῆς καλλονῆς τῶν γυναικῶν τοῦ Θερίσσου εἶναι δικαία. Ἡ δημοτικὴ ποίησις ψάλλει «τὰ θερισσιανὰ κορίτσια», εὐλόγως δὲ οἱ ὡραῖοι καὶ ἀνδρειότατοι νεανίαι τῶν γειτόνων χωρίων ἀρέσκονται εἰς τὴν θέαν, καὶ ὅταν δύνανται, εἰς τὴν συζυγίαν τῶν ὡραίων παρθένων τοῦ Θερίσσου. Τὰς ἐθαύμασα ἐρχομένας ἀπὸ τῆς πηγῆς μὲ τὴν ὑδρίαν ἐπὶ κεφαλῆς ἢ ἀνὰ χεῖρας, καὶ μὲ τὰ χρώματα τῆς αἰδοῦς ἐπὶ τῶν παρειῶν. Ἔχαιρον εἰς τὴν θέαν τῶν ἀρειμανίων ὁπλιτῶν τοῦ Θερίσσου, προσελθόντων μετὰ πλείστης φιλοφροσύνης νὰ δεξιωθῶσι Ἕλληνα ξένον. Ὁ Μανώλης ὑπερεῖχε τῶν ὁμηλίκων αὐτοῦ, γραφικώταται δὲ ἦσαν αἱ ἀβίαστοι αὐτοῦ στάσεις, καὶ τοῦ βαδίσματος τὸ ἀνεκφράστως λιγυρόν. Βίαιοι ἐπεφυλάσσοντό μοι συγκινήσεις, ὅτε, κύκλῳ τῆς ἑσπερινῆς τραπέζης, ὁ πάππος τοῦ Μανώλη, γέρων εἰς βαθὺ ἐλάσας γῆρας, ἔφερεν ἁπλοϊκὴν πρόποσιν εὐχηθεὶς ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἀγαθὸς γέρων ἦτο συγκεκινημένος, καὶ οἱ ὑπόσαθροι πόδες του ἔτρεμον μᾶλλον ἐκ τῆς εὐγενοῦς συγκινήσεως, ἢ ἐκ τοῦ βάρους τῶν ἐνιαυτῶν ὅπερ ἔφερον. Δύο εἶχεν ἀπολέσει τέκνα εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἀλλ' ἄδακρυς ἐνητένισεν εἰς τὴν συμφορὰν τοῦ οἴκου του. Ὅτε ὅμως προσεφώνησα αὐτόν, ἐπειπὼν βραχέα περὶ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, καὶ ἐξάρας τὸν ἀπαράμιλλον καὶ πεφημισμένον πατριωτισμὸν τῶν Κρητῶν, ἐξερράγη εἰς λυγμοὺς ὁ γέρων, καὶ ὁ ὀφθαλμός, ὅστις ξηρὸς προσεῖδε τῶν δύο ὡραίων υἱῶν του τὸ φέρετρον, ἐβυθίσθη εἰς δάκρυ εἰς τὴν εὐχήν μου, καὶ εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς εὐτυχοῦς καὶ μεγάλης ἡμέρας. Ἡ ἑσπέρα ἐκείνη ἦν μεστὴ ἐνθουσιασμοῦ καὶ συγκινήσεων. Εἰς τὴν μονήρη ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου, ἣν ἐπεσκέφθην κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἑσπερινοῦ, ἤκουσα τοῦ ἱερέως μνημονεύοντος τοῦ ὀνόματος τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Βασιλέως, τῆς Βασιλίσσης καὶ τοῦ Διαδόχου. [1]) Ἐδεήθη ὁ ἱερεὺς ὑπὲρ «τοῦ συμπολεμῆσαι καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον». Πόσον διάφορος μοὶ ἐφάνη ἡ εὐχή, ψαλλομένη ἐν τῇ ἐρημίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ὑπὸ τοὺς τοίχους τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θερίσσου, φερούσης εἰσέτι τὰ ἴχνη τοῦ ἐμπρησμοῦ ὃν ἐξετέλεσαν οἱ Τοῦρκοι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 66; Οἱ γέροντες, αἱ ζῶσαι αὗται καὶ ἀψευδεῖς ἱστορίαι, μοὶ ἀφηγήθησαν εἰς τὸ προαύλιον τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸ ἑσπέρας, παρὰ τὴν εὐτυχῆ τράπεζαν τοῦ οἰκοδεσπότου, ἐπεισόδια τινὰ τῶν τουρκικῶν βιαιοτήτων, καὶ

1) Εἰς ἁπάσας τὰς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, ὡς ἔμαθον, ὁ ἱερεύς, τελῶν τὴν θείαν Μυσταγωγίαν, εὔχεται καὶ δέεται μεγαλοφώνως ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Βασιλικοῦ Οἴκου, τοῦ Στρατοῦ, τοῦ Ναυτικοῦ κτλ.

τῶν ἐπακολουθησασῶν ἐπαναστάσεων ἀπὸ τοῦ 1821 ἄχρι τοῦ 1866. Ποῖοι φρικαλέοι χρόνοι ἀληθῶς! Τί ὑπέστη ἡ ταλαίπωρος νῆσος· ἢ μᾶλλον τί ὑπέστη τὸ δυστυχὲς Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ἐφ' ὅ ἀλληλοδιάδοχοι ἐπήρχοντο αἱ συμφοραί, οἱονεὶ ὅπως πιστοποιηθῇ, ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πᾶς εὐγενὴς ὀργανισμός, πᾶσα φύσις ἐκλεκτή, τὴν προνομίαν ἐπὶ τῇ γεννήσει, τῇ παραδόσει, τῷ αἰσθήματι καὶ τῇ ἀποστολῇ αὐτῆς ὀφείλει νὰ ἐκτίνῃ διὰ σκληροῦ διωγμοῦ, καὶ ἀπηνεστάτης καταδρομῆς!....

Ἐσκοποῦμεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν ποιμνιοστάσιόν τι ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν Λευκῶν Ὀρέων, καὶ πέντε σχεδὸν ὥρας ἀπέχον ἀπὸ τοῦ χωρίου Θερίσσου, ἀπέχοντος τούτου ἀπὸ τῶν Χανίων ὑπὲρ τὰς τρεῖς ὥρας. Ἠγέρθημεν περὶ τὴν αὐγήν. Πυκνὴ ὁμίχλη, πλανωμένη ὑπὲρ τὴν στενὴν κοιλάδα, ἔνθα ἠπλοῦτο τὸ Θέρισσον, ἀπέκρυπτε τὸ χωρίον. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἡ ὁμίχλη διελύετο βραδέως· ἐπεφάνησαν οἱ οἶκοι, καὶ εἰς τὴν ἔναντι πλευρὰν τοῦ ὄρους τὸ ὡρκῖον κωνοειδὲς δάσος τῶν κυπαρίσσων ἀνέκυπτε χαριέντως ἀπὸ τῶν μυρίων ἑλιγμῶν, ἐν οἷς ἡ ὁμίχλη τῆς πρωΐας τὸ εἶχε περιβάλλει. Ἐδῶ μὲν ἀπεκαλύπτετο πρώτη ἡ κορυφὴ τῆς χλοερᾶς κυπαρίσσου, περαιτέρω ὁ νεφελώδης ὄγκος, ἀποτόμως διανοιγόμενος, ἀπεκάλυπτε τοὺς ὑψιτενεῖς κορμοὺς καὶ τοὺς εὐρώστους κλάδους τοῦ δένδρου, ἢ ἀδιάλυτος ἀπωτέρω ἐπεκάθητο ἔτι ἐπὶ τῶν ἄλλων ὑψίστων κορυφῶν. Οἱ εὐθυτενέστατοι ἐκεῖνοι καὶ ὀγκώδεις κορμοί, ἀφ' ὧν συνεκρατεῖτο ἡ κυμαινομένη ὀθόνη, ἐφαίνοντο πόρρωθεν ὡς πλοίου ἱστοὶ ἀναπεπταμένα φέροντες τὰ ἱστία. Ἡ Κρήτη ἐφημίζετο ἔκπαλαι διὰ τὰ δάση τῶν κυπαρίσσων αὐτῆς, ἡ δὲ βοτανική, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, κατατάσσει καὶ ἴδιον εἶδος ἐλάτης προσομοίας κυπαρίσσῳ, ἣν ἀποκαλεῖ «Κρητικήν». Ἀτυχῶς τοιαῦτα δάση δὲν ὑπάρχουσι πλέον σήμερον. Αἱ ἐν τῇ περιοχῇ ὅμως τοῦ Θερίσσου ἀκμάζουσαι κυπάρισσοι εἶναι ἀληθῶς ἀξιοθέατοι, καὶ συντρέχουσαι εἰς τὸ φυσικὸν κάλλος τῶν θέσεων παρέχουσι ἄφθονον καὶ ἀδαπάνητον τὴν εὐώδη ξυλείαν εἰς τοὺς κατοίκους.

Τὸν δρόμον, ὃν ἐμέλλομεν νὰ διανύσωμεν, μοὶ εἶχον παραστήσει ὡς ἐξόχως δύσβατον. Καθ' ὁδὸν κατελήφθημεν ὑπὸ τῆς βροχῆς, ἀπειλητικώτερος δὲ καθίστατο ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὁ οὐρανός. Ἀποτραπέντες τῆς ἀτραποῦ, ἣν ἠκολουθοῦμεν, ἀνεζητήσαμεν σκέπην ὑπὸ γιγαντιαίαν πλάτανον, παρὰ τὴν θέσιν *Μοροσκάφιδο*. Οἱ ἀτμοὶ εἶχον ἐντελῶς ἀποκρύψει ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν πάντα τὰ πέριξ ἀντικείμενα. Ὑπὸ τοὺς κλάδους τῆς πλατάνου περιεσταλμένοι ἕτερπον οἱ χωρικοὶ συνοδοιπόροι τὴν ἀργίαν δι' ἀφηγήσεων πολεμικῶν κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἕτεροι, ἀνάψαντες ἀπωτέρω μικρὰν πυράν, καὶ θέντες ἐπ' αὐτῆς τὴν ἄκραν χονδροῦ κλάδου, ὃν ἄρτι εἶχον ἀποκόψει, ἐκαμπύλωσαν αὐτὴν διὰ τοῦ πυρός, κατασκευάσαντες προχείρως, καὶ δι' ἐγχωρίου ὅλως βιομηχανίας, ποιμενικὴν ῥάβδον, *κατσούναρ* καλουμένην ἐν τῷ τόπῳ. Ἡ μικρὰ τοῦ καιροῦ βελτίωσις ἐνεθάρρυνεν ἡμᾶς, καὶ τολμηρότεροι ἐτράπημεν ἐπὶ τὸν ὀρεινότατον ἡμῶν δρόμον. Οἱ συνοδοιπόροι μου ἀπήρχοντο εὐθύμως εἰς τὸ ποιμνιοστάσιον, ὅπως κείρωσι τὰ πρόβατα, οἱ εἰδικῶς δὲ πρὸς τοῦτο ἐντεταλμένοι, καὶ διὰ τῆς ἑλληνικωτάτης λέξεως *κουρίσκοι* διακρινόμενοι, ἔφερον μακρὰς καὶ βαναύσους ψαλίδας ἄρτι ὀξυνθείσας. Εἰς τὰ χείλη τῶν ἐντελῶς ἀγραμμάτων χωρικῶν ἐφέροντο συνεχῶς λέξεις καὶ ὅροι γνησίως Ἑλληνικοί. Εἰς τὴν ἐρώτησίν μου πῶς κατασκευάζεται ὁ τυρός, καὶ ποῖαι αἱ κρατοῦσαι ἐν τῷ ποιμνιοστασίῳ διατάξεις περὶ τὴν ἐργασίαν, ὁ βοσκὸς μοὶ ἀπήντα διὰ φράσεων Ἑλληνικωτάτων, ὅτι ἔχουσι διαιρέσει τὰ πρόβατά των εἰς τὰ *ἔγγαλα*, τὰ γαλακτοφόρα δηλ. καὶ τὰ στεῖρα ἄτινα, κεχωρισμένα ἀπὸ τῶν λοιπῶν, ἐπιτηρεῖ ὁ *στειράρης*, ἐνῷ τὰ φέροντα γάλα βόσκει ὁ *ἐγγαλοτόμος*. Ἅμα *ἀναζέσῃ* τὸ γάλα ὁ *τυροκόμος* κάμνει τὸ τυρί. Ἐρωτᾷ τις τὸν βοσκὸν ποία εἶναι ἡ εἰς θέσιν τινὰ ἢ χωρίον ἄγουσα ὁδός, ὁ δὲ ποιμήν, ὁ οὐδέποτε ἐξελθὼν τῶν ὀρέων του, ἀπαντᾷ: *δοξάζω* ὅτι ἐκεῖνος εἶναι ὁ δρόμος. Ὁ γεωργός, ὀργόνων τὴν γῆν, καὶ κεντρίζων τοὺς βόας λέγει πρὸς αὐτοὺς *ἔσω, ἄνω, ἔσω παραβολή*, κτλ. Ὁδηγοῦντες τὰ πρόβατα εἰς τὸ ποιμνιοστάσιον οἱ ποιμένες λέγουσι *λάσω* τὰ πρόβατα, προφανῶς δὲ τὸ «λάσω» εἶναι τὸ ἐλαύνω. Συνεχῶς μεταχειρίζονται οἱ ἀγρόται τὴν λέξιν *ἔδιοξέ μου*, ὅπερ εἶναι τὸ *ἔδοξέ μοι*. Τὸ ῥῆμα «λέγω» λαμβάνεται συνήθως ἀντὶ τοῦ συγκαταλέγω.

Στρατὴ ποῦ ἤσουν τὸ πρωΐ καὶ ποῦ τὸ μεσημέρι
καὶ στὴν κλεψιὰ σὲ λέξασι.

Ὁ βοηθὸς τοῦ τυροκόμου, ὁ μὴ ἔχων εἰδικὴν ἐργασίαν, λέγεται *περίσσιος*. «Πρωτομβριὰ» καλοῦσι τοὺς πρώτους τοῦ φθινοπώρου ὄμβρους. «Ταράκτην» (ἐκ τοῦ ταράσσω) ἀποκαλοῦσιν τὸ ξύλον δι' οὗ ἀνακινοῦσι τὸ ἐπὶ τῆς πυρᾶς γάλα. Ὅταν φυτόν τι βλαστήσῃ δύο φύλλα, ὁ Κρὴς χωρικὸς λέγει «ἐδιφύλλισε». Εἰδικὴ μελέτη παρ' εἰδικοῦ ἀνδρὸς θὰ συνεκόμιζεν ἄφθονον ὑλικὸν ἐν Κρήτῃ, ὅπου πρὸς τῷ τύπῳ τῆς φυλῆς, γνησιωτάτη κρατεῖ καὶ λαλεῖται ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα.

Ἐπιβαλλούσης μεγαλοπρεπείας καὶ ἀγριότητος καταπληκτικῆς ἦσαν αἱ τοποθεσίαι ὅπου ἐφθάσαμεν ἤδη. Φάραγγες βαθεῖαι ἔχαινον ὑπὸ τοὺς πόδας μας, καὶ πελώριαι σειραὶ βουνῶν γυμνῶν ἠγείροντο εἰς τὴν ἔναντι πλευρά. Βαδίζοντες ἐπιμόχθως, διηρχόμεθα τὸ στενόν, ἀλλὰ νέαι φάραγγες, καὶ νέα ὄρη, δυσβατότερα τῶν πρίν, προέκυπτον τότε ἀπωτέρω. Μετὰ συριγμοῦ ὀξυτάτου ἐφέροντο βιαίως εἰς τὰ στενὰ ἐκεῖνα ἀκατάσχετοι ἄνεμοι. Αἱ θέσεις ἐνεποίουν φόβον τινά, ἡ δὲ κινδυνώδης ὁδὸς κατὰ θέσεις ἀπέβαινεν αὐτόχρημα ἄβατος, ἰδίως δὲ εἰς τὸ *Κακὸ Πέρασμα*, ὅπως καλεῖται ὀλισθηρά τις κατωφέρεια εἰς χείμαρρον ἐκβάλλουσα, καὶ ἐν μέσῳ βράχων ὀξέων καὶ ὀρέων ἀπροσπελάστων ἐκτεινομένη. Ἐκεῖθεν ἠρξάμεθα ἀνερχόμενοι σταθερῶς. Ἡ ἀτραπὸς μόλις εἶναι βατή, ἐπὶ τῆς πλευρᾶς δὲ τοῦ καθέτου ὄρους πεπατημένη ἀριθμεῖ ἔλαττον τῶν δύο σπιθαμῶν πλάτος. Τὸ ποιμνιοστάσιον ὅπου ἀπηρχόμεθα εἶναι ἐν τῶν ὑψηλοτέρων τῆς νήσου. Ἡ θέσις καλεῖται *Λουτσόκουρτα*, εὕρηται δὲ μεταξὺ δύο κορυφῶν τῶν Λευκῶν Ὀρέων τῆς «Ντέμπλας» καὶ τῆς «Μελινταγοῦς». Ὑπὸ ἀφορήτου δίψης κατατρυχόμενοι ἐφθάσαμεν τέλος τὴν «Λουτσόκουρτα» μετὰ πορείαν μακράν, κοπιώδη καὶ ἐπισφαλῆ. Ὕδωρ οὐδαμοῦ ὑπῆρχε, τὴν φλογερὰν δὲ ἡμῶν δίψαν ἐσβέσαμεν ἀτελῶς, θέντες ἐν τῷ στόματι τεμάχιον χιόνος, ἀπὸ τῆς ἐγγὺς πλευρᾶς τοῦ ὄρους μεταφερομένης εἰς τὸ ποιμνιοστάσιον. Ποιμένες καὶ ποίμνια πίνουσιν, ἢ μᾶλλον τρώγουσι χιόνα καθ' ἅπασαν τὴν διατριβὴν αὐτῶν εἰς τὰς κορυφὰς ἐκείνας, ὅπου οὐδεμία ὑπάρχει πηγή. Οἱ βοσκοὶ ἐδέχθησαν ἡμᾶς περιχαρῶς. Θέντες βῶλον χιόνος ἐντὸς θαυμασίου γάλακτος, προσέφερον ἡμῖν πρὸς πόσιν, ἄχρις οὗ παρασκευασθῇ τὸ λιτὸν πρόγευμα, ὅπερ ἤρτυεν ὄρεξις ἀκόρεστος καὶ *γιαούρτι* προ μιᾶς στιγμῆς ἑτοιμασθέν. Οἱ βοσκοὶ εἶχον διὰ λίθων κατασκευάσει εἰς τὸν μυχὸν τῆς χαμηλοτέρας κλίσεως τοῦ ὄρους καλύβην λιθοσκεπῆ, χαμηλοτάτην, ἐπὶ καθέτων λιθίνων πυραμίδων στηριζομένην. Τὸ τριβώνιον τοῦ Διογένους, τὸ πολύθυρον καὶ διάτρητον, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἑρμητικῶς κεκλεισμένον πρὸ τῶν ὀπῶν καὶ τῶν χασμάτων ἅτινα εἶχεν ἡ καλύβη ἐκείνη, ἡ παντὶ ἀνέμῳ καὶ πάσῃ βροχῇ ἀναπεπταμένη. Εἰς τὸν στενότατον χῶρόν της εἶχεν ἀποθηκευθῇ ὁ κατασκευασθεὶς τυρός, διέτριβε δὲ καὶ δεκὰς βοσκῶν, εἰς οὓς προσετέθημεν καὶ ἡμεῖς. Ἅμα τῇ ἀφίξει μας ἤρχισεν ἡ κουρὰ τῶν προβάτων. Ὁλαδὸν καθήμενοι οἱ *κουρίσκοι* ἐκράτουν διὰ τῆς δεξιᾶς ψαλίδα, ἥτις βεβαίως θὰ ἔχῃ τὴν ἀρχήν της ἀπὸ τῆς ψαλίδος, δι' ἧς οἱ ποιμένες τοῦ Πατριάρχου Ἀβραὰμ ἔκειρον τὰ ἀναρίθμητα ποίμνιά του. Οἱ *περίσσιοι* συνελάμβανον διαδοχικῶς τοὺς ἐντὸς τῆς «μάνδρας» συνωστιζομένους ἀμνοὺς καὶ τὰς ἀμνάδας· ἔφερον αὐτὰς εἰς τὸν *κουρίσκον*, ὅστις, συνέχων τὸ ζῶον διὰ τῆς ἀριστερᾶς, ἔκειρεν αὐτὸ βραδέως. Μετὰ μικρόν, τὴν δασύμαλλον διφθέραν ἀφὲν κατὰ γῆς, ἐλαφρότερον ἠγείρετο, καὶ ἔφευγε προτροπάδην τὸ καρθὲν πρόβατον. Βεβαίως οὔτε ἡ θέσις, οὔτε ἡ στιγμὴ ἦν ἐπιτηδεία εἰς μελέτας συγκριτικάς. Ὁμολογῶ ὅμως, ὅτι δὲν κατώρθωσα νὰ ἀποδιώξω σκέψιν τινὰ ἐπιφοιτήσασαν τὴν ὥραν καθ' ἣν εἶδον τὸν λιπαρὸν καὶ ῥυπαρὸν πόκον κυλιόμενον ἐπὶ τοῦ χώματος. Τὸ ἔριον τοῦτο, εἰς ὕφασμα ἁβρὸν μεταποιηθησόμενον, θὰ καλύψῃ αὔριον τοὺς ὤμους ὡραίας γυναικός, καὶ θὰ ἀποτελέσῃ τὴν *βελάδαν* τοῦ διπλωμάτου. Τοιαύτη ἡ ἀρχή, ἀλλ' οὕτω διάφορον τὸ τέλος.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΥΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ

Συνεχίζοντες τὰ ἐν τῷ φύλλῳ 566 τῆς «Ἑστίας» δημοσιευθέντα περὶ τοῦ σχολείου τῶν ὑπαξιωματικῶν, παρέχομεν καὶ σήμερον τὰς ἑπομένας πληροφορίας περὶ τῆς κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος λειτουργίας αὐτῆς.

Ἀπεφοίτησαν τὸ παρὸν ἔτος ἐκ τῆς Σχολῆς ἐπιτυχόντες εἰς τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις 89 μαθηταὶ τῆς 3ης τάξεως καταταχθέντες ὡς ἀνθυπολοχαγοί, 45 εἰς τὸ πεζικόν, 36 εἰς τὸ οἰκονομικὸν σῶμα καὶ 8 εἰς τὸ ἱππικόν.

Κατετάχθησαν δὲ ὡς μαθηταὶ τῆς 1ης τάξεως ἀφοῦ ἐπέτυχον κατὰ τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις 78, ἐξ ὧν 18 ἐπιλοχίαι καὶ 60 λοχίαι. Ἐκ τούτων εἰσὶ προωρισμένοι 45 διὰ τὸ πεζικόν, 25 διὰ τὸ οἰκονομικὸν καὶ 8 διὰ τὸ ἱππικόν. Ἐκ τούτων δ' οἱ διὰ τὸ πεζικὸν προωρισμένοι 45 προῆλθον: 22 ἐκ τοῦ πεζικοῦ, 8 ἐκ τοῦ πυροβολικοῦ, 11 ἐκ τοῦ μηχανικοῦ καὶ 2 ἐκ τῶν νοσοκόμων, οἱ δὲ διὰ τὸ οἰκονομικὸν προωρισμένοι 25 προῆλθον 14 ἐκ τοῦ πεζικοῦ, 1 ἐκ τῶν εὐζώνων, 6 ἐκ τοῦ πυροβολικοῦ, 2 ἐκ τοῦ μηχανικοῦ καὶ 2 ἐκ τοῦ ἱππικοῦ, οἱ δὲ διὰ τὸ ἱππικὸν προωρισμένοι 8 προῆλθον ἐκ τοῦ ἱππικοῦ.

Ὡς πρὸς τὰς προγενεστέρας πρὸ τῆς εἰς τὸ σχολεῖον εἰσόδου των γνώσεις κατατάσσονται ὡς ἑξῆς: 8 φοιτηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, 1 ἀπόφοιτος γυμνασίου, 46 μαθηταὶ γυμνασίου, 5 ἀπόφοιτοι τοῦ Ἑλλ. σχολείου, 13 μαθηταὶ τοῦ Ἑλλ. Σχολείου, 2 πρώην μαθηταὶ τοῦ Σχολείου τῶν Εὐελπίδων, 1 ἐκ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς, 1 ἐκ τῶν διδασκαλείων, 1 ἄνευ προηγουμένης φοιτήσεως εἰς σχολεῖον.

Μετὰ τὰς ἐξετάσεις τοῦ Σχολείου ἅπαντες οἱ μαθηταί, τῇ προτάσει τοῦ διοικητοῦ τοῦ σχολείου καὶ τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ὑπουργείου, ἐξετέλεσαν πορείαν ἀνὰ τὰ σύνορα ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν καὶ διοίκησιν τοῦ διοικητοῦ τοῦ

Σχολείου ἀντισυνταγματάρχου Κου Ι. Δημοπούλου. Ἡ πορεία αὕτη ἀρξαμένη ἐξ Ἀθηνῶν τῇ 4 Αὐγούστου ε. ε. ἐπερατώθη τῇ 8η Σεπτεμβρίου. Ὁ Λόχος τῶν μαθητῶν παρηκολουθεῖτο ὑπὸ τῶν σχετικῶν βαθμοφόρων καὶ καθηγητῶν τῆς Σχολῆς. Ἡ πορεία ἐγένετο ὡς ἑξῆς· Ὁ διοικητὴς τῆς Σχολῆς μετὰ τῶν ὑπαξιωματικῶν μαθητῶν τοῦ ἱππικοῦ καὶ τῶν ἀξιωματικῶν των ἀνεχώρησαν ἐξ Ἀθηνῶν τῇ 4 Αὐγούστου διὰ ξηρᾶς μεταβάντες ἔφιπποι εἰς Φέρσαλα, ὅπου ἀφίκοντο τῇ 21η Αὐγούστου, ὁ δὲ λόχος τῶν ὑπαξιωματικῶν μαθητῶν τοῦ πεζικοῦ ἀνεχώρησε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐξ Ἀθηνῶν διὰ θαλάσσης εἰς Βῶλον καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Φέρσαλα, ἔνθα ἡνώθη μετὰ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Σχολείου. Ἐκ Φερσάλων οἱ μὲν τοῦ πεζικοῦ μαθηταὶ μετέβησαν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Τρίκκαλα, οἱ δὲ τοῦ ἱππικοῦ ἔφιπποι. Ἐν Τρικκάλοις ἐκανονίσθησαν τὰ τῆς πορείας ὡς ἑξῆς· Μία διμοιρία τοῦ πεζικοῦ κατηυθύνθη κατ' εὐθεῖαν ἐκ Τρικκάλων εἰς Ἄρταν διὰ Μουζακίου, Γεφύρας Κόρακα, καὶ Βελεντζικοῦ, δευτέρα διμοιρία κατ' εὐθεῖαν ἐπίσης εἰς Ἄρταν διὰ Πορτῶν, αἱ δύω δ' ἕτεραι διμοιρίαι καὶ ὁ οὐλαμὸς τοῦ ἱππικοῦ μετὰ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Σχολείου εἰς Καλαμπάκαν, ἀφ' ὅπου ἡ μὲν μία ἑνωμοτία τῆς ἑτέρας τῶν διμοιριῶν ἀπὸ Καλαμπάκας μετέβη κατ' εὐθεῖαν εἰς Καλαρρύτας διὰ Κουτουβάσδας καὶ Ὀξυᾶς Δεσπότη, ἡ δ'ἑτέρα ἑνωμοτία τῆς αὐτῆς διμοιρίας ἐπίσης εἰς Καλαρρύτας διὰ Κρανιᾶς, ἡ δὲ τετάρτη διμοιρία καὶ ὁ οὐλαμὸς τοῦ ἱππικοῦ ὑπὸ τὸν διοικητὴν τοῦ Σχολείου ἐκ Καλαμπάκας μετέβησαν εἰς Χάνι Ζυγοῦ ἀπέναντι τοῦ Μετσόβου, ὁπόθεν ἤρξατο ἡ ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν συνόρων πορεία. Ἐκ Ζυγοῦ διὰ τῆς Ὀξυᾶς Δεσπότη καὶ Χαλικίου μετέβησαν εἰς Καλαρρύτας, ἔνθα ἡνώθη μετὰ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Σχολείου καὶ ἡ τρίτη διμοιρία. Ἐκ Καλαρρυτῶν αἱ δύο διμοιρίαι τῶν ὑπαξιωματικῶν τοῦ πεζικοῦ διαιρεθεῖσαι εἰς διάφορα τμήματα ἐπορεύθησαν διὰ Πραμάντων, Ἀγνάντων, Ραντανίου καὶ Καλεντινίου εἰς Ἄρταν. Ἐν Ἄρτῃ συνηντήθησαν ἅπασαι αἱ διμοιρίαι τοῦ πεζικοῦ καὶ ὁ οὐλαμὸς τοῦ ἱππικοῦ καὶ μετὰ μικρὰν ἀνάπαυσιν μετέβησαν διὰ ξηρᾶς εἰς Μεσολόγγιον διὰ Καρβασαρᾶ καὶ Ἀγρινίου, ἐκεῖθεν δὲ ὁ μὲν λόχος τῶν μαθητῶν τοῦ πεζικοῦ διὰ θαλάσσης εἰς Κόρινθον, ὁ δὲ οὐλαμὸς τοῦ ἱππικοῦ διὰ ξηρᾶς εἰς Αἴγιον, διαβὰς τὸν Κορινθιακὸν Κόλπον ἐν Ἀντιρρίῳ διὰ τοῦ πορθμείου καὶ ἐξ Αἰγίου διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Κόρινθον, ὅπου ἡνώθη μετὰ τοῦ λόχου τοῦ πεζικοῦ καὶ ἀφοῦ οἱ μαθηταὶ ἅπαντες ἐπεσκέφθησαν τὰς ἐργασίας τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ ἀφίχθησαν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τῇ 8η Σεπτεμβρίου εἰς Ἀθήνας. Ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των ἐξ Ἀθηνῶν μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς ὁ οὐλαμὸς τοῦ ἱππικοῦ διήνυσεν εἰς 35 ἡμέρας, συμπεριλαμβανομένων τῶν ἡμερῶν ἀναπαύσεως, 943 χιλιόμετρα διατρεχθέντα εἰς 132 ὥρας πορείας, ὥστε κατὰ μέσον ὅρον διήνυσεν 7 χιλιόμετρα καθ' ὥραν πορείας. Ἡ μακροτέρα ἡμερησία πορεία ἦν ἡ ἐξ Ἄρτης εἰς Ἀγρίνιον, καθ' ἣν ὁ οὐλαμὸς ὡδοιπόρησεν 15 ὥρας καὶ διήνυσεν ἑκατὸν χιλιόμετρα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ.

Καθ' ἅπαν τὸ διάστημα τῆς πορείας οἱ ὑπαξιωματικοὶ μαθηταὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον διεύθυνσιν τοῦ διοικητοῦ τοῦ Σχολείου καὶ τὴν ἐποπτείαν τῶν σχετικῶν καθηγητῶν καὶ ἀξιωματικῶν συνέταξαν λεπτομερῆ διαγράμματα τῆς διανυθείσης παρ' αὐτῶν ὁδοῦ.

Γ.

Η ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΕΧΕΜΥΘΙΑ

Ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἐν Ἀμερικῇ, ἔνθα ἐν τῇ τηλεγραφικῇ ὑπηρεσίᾳ ὑπάρχουσι καὶ γυναῖκες ὑπάλληλοι.

Τίκ, τίκ, τόκ, τόκ, τέκ, τέκ...

Ἡ τηλεγραφικὴ μηχανὴ ἐκάλει.

— Εἰς τὸν διάβολον, ἐψιθύρισεν ἡ τηλεγραφήτρια, ἀποθέτουσα τὸ μυθιστόρημα ὅπερ ἐκράτει ἀνὰ χεῖρας καὶ πλησιάζουσα πρὸς τὸ μηχάνημα.

Ἡ ταινία τοῦ τηλεγραφήματος ἤρξατο ἐξελισσομένη.

— Μπᾶ· ἀπευθύνεται πρὸς κυρίαν, εἶπεν ἡ τηλεγραφήτρια ἧς ἤρξατο κινουμένη ἡ περιέργεια. Δὲν εἶνε διὰ τὴν πόλιν μας, πρέπει νὰ τὸ μεταβιβάσω.

— Ἀλλὰ αὐτὸ εἶνε ἐρωτικὸν τηλεγράφημα, ἐξηκολούθησε. Τί ἐκφράσεις θερμαί! Ὁ Ῥοβέρτος δὲν μοῦ τηλεγραφεῖ ποτὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

Ἐτελείωσε... «Πολλὰ φιλήματα». Καὶ φιλήματα διὰ τοῦ τελεγράφου! Τί ὑπογραφὴν φέρει; Ῥοβέρτος!

— Ἐὰν δὲν ἦτο τόσον μακράν, θὰ ἔλεγα ὅτι εἶνε αὐτὸς ὁ ἄχρεῖος.

Νὰ μ' ἀφήσῃ τώρα τόσον καιρὸν χωρὶς γράμμα! Ἄ! ἄ! ὅλοι οἱ Ῥοβέρτοι δὲν εἶνε κομμένοι ἀπὸ ἕνα πανί. Νὰ Ῥοβέρτος μία φορά.

Ἡ τηλεγραφήτρια ἐν τοσούτῳ δὲν μετεβίβαζε τὸ τηλεγράφημα· ἀνελογίζετο ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἢ παραπολὺ ἢ πολὺ ὀλίγον εὐδαίμονες καὶ κατέλεγεν ἑαυτὴν εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν.

Ποία νὰ ἦτο ἄρά γε ἡ κυρία πρὸς ἣν ἀπηυθύνετο τὸ ἔνθερμον τοῦτο τηλεγράφημα;

Ἦτο ὡραία;

Χμ!

Πλουσία; Μᾶλλον πλουσία θὰ ἦτο!

Τίκ, τίκ, τόκ, τόκ, τέκ, τέκ...

Ἡ μηχανὴ ἐκάλει ἐκ νέου.

—Ἐτρελλάθησαν σήμερον, ἀνέκραξεν ἡ τηλεγραφήτρια, δὲν μὲ ἀφίνουν οὔτε στιγμὴν ἥσυχον.

Ἡ τηλεγραφικὴ ταινία ἤρξατο ἐξελισσομένη ἐκ νέου.

— Εἰς κυρίαν πάλιν ἀπευθύνεται τὸ τηλεγράφημα!...

Ποία νὰ εἶνε;

Δεσποινίδα Ῥόζαν.... Ῥόζα, ἔχει τὸ ὄνομά μου, περίεργον... *Κοῦμμινς*.

Ἄ! εἶνε ἰδικόν μου τὸ τηλεγράφημα.

Βέβαια!...

«Δεσποινίδα Ῥόζαν Κοῦμμινς, τηλεγραφήτριαν, Κλεβελάνδην».

Ποῖος νὰ μοῦ τηλεγραφῇ ἀρά γε; Δὲν περιμένω κανὲν τηλεγράφημα... Ὁ Ῥοβέρτος εἶνε εἰς τὴν Βοστώνην, δὲν εἶνε εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην.

Ἐν τούτοις τὸ τηλεγράφημα ἔφθασεν ὁλόκληρον καὶ ἡ μὶς Ῥόζα ἀνέγνω αὐτό:

«Ἀναχωρήσας ἐκ Βοστώνης, ἀπέρχομαι εἰς Χάλιφαξ. Μὴ μὲ περιμένῃς πρὸς τὸ παρόν. Χαῖρε.

«Ῥοβέρτος».

— Ἄ! τὸν ἄθλιον νὰ λέγῃ εἰς ἐμὲ αὐτὰ καὶ εἰς τὴν ἄλλην...

Καὶ ἡ τηλεγραφήτρια ἥρπασε τὰς ταινίας τοῦ ἄλλου τηλεγραφήματος.

« Κυρίαν Κλάραν Σαῖφερδ,—Λουϊσβίλλην.—

« Ἔφθασα εἰς Νέαν Ὑόρκην—αὔριον ἔρχομαι νὰ σὲ ἐναγκαλισθῶ. Πολλὰ φιλήματα.

« Ῥοβέρτος »

Ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἡ ἀπατηθεῖσα τηλεγραφήτρια κατέστρωσε τὸ σχέδιόν της. Μετέβαλε τὴν διεύθυνσιν τῶν τηλεγραφημάτων καὶ ἐξέπεμψεν εἰς Λουϊσβίλλην τὸ εἰς αὐτὴν ἀπευθυνόμενον.

— Ἐξεδικήθην! ἀνέκραξεν ἀπερχομένη τοῦ γραφείου. Θὰ ἴδωμεν τί θὰ γείνῃ;

Τί ἔγεινε;

Ὁ Ῥοβέρτος ἐπιστρέψας ἐκ Χάλιφαξ ἐνέπεσεν εἰς τὰς ἀπειλὰς καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τῆς μὶς Ῥόζας, ἥτις δὲν ἤθελε νὰ πιστεύσῃ ὅτι οὗτος ἐξέπεμψεν ἓν μόνον τηλεγράφημα. Ἐν τέλει οἱ δύο ἐρασταὶ συνεφιλιώθησαν.

Ἀλλ' ἡ μὶς Ῥόζα μετά τινας ἡμέρας ἐκλήθη ἐπὶ δικαστηρίου εἴς τινα ὑπόθεσιν περὶ διαζυγίου. Ἡ κυρία Κλάρα Σαῖφερδ ἐδήλου ὅτι δυσαρεστηθεῖσα ἐκ ψυχροῦ τινος τηλεγραφήματος τοῦ συζύγου της, ἀγγέλλοντος ὅτι ἀπέρχεται εἰς Χάλιφαξ ἄνευ ἀνάγκης τινός, ἐξῆλθεν εἰς περίπατον, ἵνα διασκεδάσῃ τὴν ἀνίαν της. Ὁ κ. Σαῖφερδ ἐξ ἄλλου ὑπεστήριζε τὸ ἐναντίον. Ἐσπευσμένως ἀπελθὼν ἵνα συναντήσῃ τὴν σύζυγόν του, εὗρε τὴν οἰκίαν κενήν.

Ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπροβάλλοντο ἀξιόπιστοι μαρτυρίαι: Τὸ ληφθὲν τηλεγράφημα καὶ τὸ πρωτότυπον τοῦ ἀποσταλέντος. Ποῦ ἐγένετο ἡ μοιραία πλαστογράφησις; Ἐπῆλθον αἱ ἐξηγήσεις.

Ἡ ἐξομολόγησις τῆς Ῥόζας διηυκρίνησε τὰ πάντα.

Οἱ σύζυγοι συνδιηλλάγησαν, ἡ Ἑταιρία ἤθελε νὰ ἀπολύσῃ τὴν ὑπάλληλον αὐτῆς. Ἐπὶ τέλους τὴν ἐσυγχώρησεν.

—Δεσποινὶς Ῥόζα, εἶπεν αὐτῇ ὁ προϊστάμενός της, ὅτε τὴν ἐπαύριον παρουσιάσθη ἐν τῷ γραφείῳ. Διατί ἀνεγνώσατε τὸ τηλεγράφημα ἐκεῖνο;

—Τί ἠθέλατε νὰ κάμω;

— Διὰ πρώτην φορὰν σᾶς συγχωροῦμεν, ἐξηκολούθησεν ὁ διευθυντής. Μὴ λησμονεῖτε ὅμως ὅτι ἡ τηλεγραφικὴ ἐχεμυθία εἶνε ἀπαραβίαστος καὶ ὅτι τὰ ἀπόρρητα τῆς ὑπηρεσίας ὁ ὑπάλληλος δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὰ προδίδῃ οὔτε... εἰς τὸν ἑαυτόν του!

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Παράδοξον βαρόμετρον

Τὸ βαρόμετρον τοῦτο οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ὁ ἱστὸς ἀράχνης. Ἐπικειμένης βροχῆς ἢ ἀνέμου, ἡ ἀράχνη βραχύνει πολὺ τὰ τελευταῖα νήματα, ἀφ' ὧν ὁ ἱστὸς αὐτῆς ἀνήρτηται καὶ ἐφ' ὅσον ἀμφίβολος ἐξακολουθεῖ ἡ τροπὴ τοῦ καιροῦ, ὁ ἱστὸς μένει οὕτω συνεπτυγμένος. Ἂν τὸ ἔντομον διαστέλλῃ τὰ δίκτυά του σημεῖον καιροῦ καλοῦ καὶ ἠρέμου, καὶ ἐφ' ὅσον μᾶλλον διαστέλλει ταῦτα, τόσον μείζων ἔσται ἡ διάρκεια τῆς καλοκαιρίας. Ἂν ἡ ἀράχνη μένῃ ἄπρακτος, σημεῖον βροχῆς καὶ ἄν, ἐνῷ βρέχει, ἐπιδίδεται εἰς τὴν ἐργασίαν, σημεῖον ὅτι ἡ βροχὴ ἔσται παροδικὴ καὶ ταύτην ἐπακολουθήσει καιρὸς καλὸς διαρκής. Ἀνὰ 24 ὥρας ἡ ἀράχνη τροποποιεῖ τὰ νήματά της· ἂν δὲ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐκτελῇ μικρὸν πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ἡ νὺξ ἔσται λαμπρὰ καὶ αἰθρία.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Κυρίως ὅσοι ἔχουν τὰ περισσότερα ἐλαττώματα ἐκεῖνοι καὶ παρατηροῦσι πρῶτοι τὰ ἐλαττώματα τῶν ἄλλων.

—

Ἡ ἀληθὴς εὐσταθεια εἶνε πρᾳεῖα καὶ ἤρεμος.

—

Οὐδὲν κατορθοῖ ἡ ἀγωγὴ ἄνευ τοῦ παραδείγματος.

—

Ὁ μὴ δεσπόζων ἑαυτοῦ οὐδενὸς δύναται νὰ δεσπόσῃ.

—

Οὐδὲν εἶνε μᾶλλον ἀνάρμοστον τῆς ὀργῆς εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις τιμωρεῖ ἄλλον. Ἡ ὀργὴ εἶνε καὶ αὐτὴ ἔγκλημα τῆς ψυχῆς, ἀπρεπὲς δ' εἶνε τὸ νὰ ζητῇ τις νὰ διορθώσῃ ἔγκλημα δι' ἐγκλήματος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ἀντὶ πόσων ἀγώνων καὶ ἀντὶ πόσων ἀναλωμάτων, ἡ ἀγγλικὴ ἑταιρία τῶν Ἱεραποστόλων πειρᾶται νὰ ἐκχριστιανίσῃ τοὺς ἐθνικούς. Ἐσχάτως ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ συνόδῳ τοῦ Βολφεράμπτον, ὁ ἱερεὺς Τάϋλορ ἐξέθηκεν ὅτι χάριν τῆς ἐπιστροφῆς 865 ἐθνικῶν ἢ μωαμεθανῶν ἐδαπανήθησαν 86,000 λιρῶν στερλινῶν, τουτέστιν 100 λ. στ. ἀνὰ ἕκαστον προσήλυτον. Ἀδρὰ ἀναλώματα κατέβαλεν ἡ ἑταιρία ἰδίως ἐν Περσίᾳ, Παλαιστίνῃ, Αἰγύπτῳ καὶ Ἀραβίᾳ, ἔνθα ἑνὸς μόνου μουσουλμάνου ὁ ἐκχριστιανισμὸς ἐστοίχισεν 11,804 λ. στ.· ἐν τῇ νοτίῳ Ἀμερικῇ καὶ Κίνᾳ αἱ δαπάναι τῆς ἑταιρίας εἶνε ἐλάχιστα, διότι ἀντὶ 3,488 λ. στ. ἐχριστιανίσθησαν αὐτόθι περὶ τοὺς 240. Ἀλλὰ τὸ χείριστον πάντων εἶνε, κατὰ τὸν κ. Τάϋλορ, τοῦτο, ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἡ ἑταιρία ἐποιήσατο παρὰ τοῖς μωαμεθανοῖς 865 προσηλύτους, κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς χρόνον 600,000 ἐθνικῶν ἠσπάσθησαν τὸν ἰσλαμισμόν, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης δαπάνης. Ὥστε ἐν τῇ ἐπιστροφῇ τῶν ἐθνικῶν οἱ μωαμεθανοὶ εἶνε ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ εὐτυχέστεροι τῶν ἐξημερωμένων χριστιανῶν.

Πρό τινος χρόνου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς σαξονικῆς πόλεως Δυσσελδόρφης ὁ οἶνος τοῦ Μαραθῶνος (τοῦ κ. Π. Σκουζέ), τὸν ὁποῖον ὁ συνεχῶς μνημονεύων αὐτοῦ «Φιγαρὼ» ἀποκαλεῖ «jeune vin de la jeune Gréce» ἔτυχε τοῦ πρώτου βραβείου, ἂν καὶ συνηγωνίσθη πρὸς τοὺς ἀρίστους οἴνους τοῦ Ρήνου καὶ τοῦ Μωζέλα.

Ἐν τῇ πόλει Soleure, ἐν Ἑλβετίᾳ, ὑπάρχουσιν ἱκανὰ ὡρολογοποιεῖα. Ὁ ἰδιοκτήτης ἑνὸς τούτων, ὁ κ. Ῥοδόλφος Γοῦδερ, ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως ἐπὶ δένδρου τινὸς φωλεὰν σεισοπυγίδων, κατεσκευασμένην ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ χαλυβδίνων ἐλατηρίων, ἔχουσαν δὲ μῆκος 12 ὑφεκατομέτρων. Ἡ φωλεὰ αὕτη, ἥτις εἶνε κατασκευασμένη μετ' ἐκτάκτου δεξιότητος, κατετέθη εἰς τὸ ἐν τῇ πόλει φυσιογραφικὸν μουσεῖον.

Ἀνέκαθεν ὑπῆρχεν ἡ γνώμη ὅτι ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῇ ἡ δύναμις τῶν καταρρακτῶν τοῦ ποταμοῦ Νιαγάρα, ἡ ἐφαρμογὴ δὲ τοιούτου σχεδίου ἐνέπνεεν εἰς πολλοὺς ἐν Ἀμερικῇ τὴν ἐλπίδα κερδῶν μεγάλων. Ἐσχάτως, καθὰ φαίνεται, τὸ ἐν λόγῳ σχέδιον ἐπραγματοποιήθη ὑπὸ ἑταιρίας, ἥτις εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μιλίων ἀπὸ τῶν καταρρακτῶν διέθηκεν εἰς μηχανικὰ ἔργα μέρος ὕδατος αὐτῶν, οὗ ἡ δύναμις ἀνέρχεται εἰς 100,000 ἵππους. Τὸ λαμβανόμενον ὕδωρ διοχετεύεται διὰ σήραγγος, βαινούσης παραλλήλως, ἀλλ' εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, ἐκρέει δὲ πρὸς αὐτὸν κάτωθεν τῆς ὀνομαστῆς γεφύρας. Ἐνταῦθα εἶνε διαθέσιμος ἡ δύναμις τῶν ἑκατοντακισχιλίων ἵππων. Ἡ πόλις Βούφφαλο, ἥτις εὑρίσκεται εἰς ἀπόστασιν 32 μόλις χιλιομέτρων, ζητεῖ τὸ δέκατον τῆς δυνάμεως ταύτης διὰ τὸν ἠλεκτρικὸν φωτισμόν της. Τὸ ἐτήσιον ἐνοίκιον τῆς δυνάμεως ἑκάστου ἵππου ἔσται 75 φρ., ἐκτὸς δὲ τῆς μνησθείσης πόλεως πλῆθος ἐκ τῶν πέριξ πόλεων καὶ κωμοπόλεων ἀπετάθησαν πρὸς τὴν ἑταιρίαν ζητοῦσαι μέρος τῆς διατιθεμένης δυνάμεως ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ. Ἐντὸς μικροῦ εἶνε βέβαιον ὅτι ἡ ζήτησις θὰ ὑπερβαίνῃ τὴν προσφορὰν καὶ ἡ ἑταιρία θὰ εἰσπράττῃ κατ' ἔτος ὑπὲρ τὰ 7,500,000 φρ.

Ἐν Ἀμερικῇ ἐδοκιμάσθη ἐσχάτως ἐκ νέου τὸ κανόνιον Ζαλίνσκη, ὅπερ ἐκσφενδονίζει ὀβίδας πλήρεις δυναμίτιδος. Σκάφος ἄχρηστον, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς σκοπός, ἠγκυροβόλησεν εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μιλίου ἀπὸ τοῦ φρουρίου Λαφαγέτ, ὅπου ἦν ἐστημένον τὸ κανόνιον Ζαλίνσκη. Ἡ πρώτη ἐκσφενδονισθεῖσα ὀβὶς κατέστρεψε τὸν μέγαν ἱστὸν τοῦ πλοίου, ἡ δευτέρα ἐπήνεγκε καταστροφὴν μεγαλειτέραν, ἡ τρίτη δὲ κατεκερμάτισεν αὐτὸ ἐξ ὁλοκλήρου.

Καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1885 ἐν Γαλλίᾳ διεβιβάσθησαν διὰ τῶν ταχυδρομείων 521,156,786 ἁπλαῖ καὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἐπιστολαὶ καὶ 33,218,553 ἐπιστολικὰ δελτάρια, ἀπέναντι 312,834,431 ἐπιστολῶν καὶ 30,909,802 δελταρίων μεταβιβασθέντων καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1877. Τὰ τηλεγραφήματα, ἀνελθόντα εἰς 7,662,471 κατὰ τὸ 1877, ἔφθασαν ἐν ἔτει 1885 εἰς 24,239,703, τουτέστιν ἀναλογοῦσι 76, 77 τηλεγραφήματα καθ' ἑκάστην ἑκατοντάδα κατοίκων.

Τῷ 1870 ὁ τηλέγραφος ἠδύνατο νὰ μεταβιβάσῃ 80 λέξεις κατὰ λεπτόν, τῷ 1875 100, τῷ 1880 200, τῷ 1885 350, τῷ 1887 δὲ μεταβιβάζει μέχρις 600!

— Καὶ πιστεύεις πῶς θὰ ζήσῃς καλὰ κ' εὐτυχισμένα μ' αὐτὴν ποῦ θὰ πάρῃς;

— Τὸ πιστεύω γιατὶ πάντα κερδίζω 'ς τὰ τυχηρὰ παιγνίδια.

— Μὰ καϋμένε Δημήτρη, τί διάβολο γοῦστο βρίσκεις στὸ κρασί· εἶσαι πάλι σκνίπα.

— Δὲ σ' τὸ λέω γυναῖκα τί γοῦστο βρίσκω, γιατὶ τότε θὰ μεθᾶς καὶ σύ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ. 1887—1154